

BUSKAP

4

2008

Mye kan skje hvis
du er lenge borte
fra gården din

Med If Helseforsikring kommer du raskt
tilbake til gården din fra sykefravær.

Vil du vite mer?
Ring oss på **02400** eller
besøk www.if.no/helse

Rolig, vi hjelper deg.

Tom Sørli

Tom Sørli, risikospesialist

www.if.no Tlf: 02400

Medlemsblad for Geno

Redaksjon

Tlf. 62 52 06 00
 Ansvarlig redaktør:
 Rasmus Lang-Ree
 E-post: rasmus.lang.ree@geno.no
 Journalist: Solveig Goplen
 E-post: solveig.goplen@geno.no

Redaksjonsråd

Utviklingsjef Elisabeth Kommisrud
 Konsulent Åse Flittie Anderssen
 Fagsjef eksport Torstein Steine
 Avlssjef Sverre Lang-Ree

Annonser

Adapt DA
 v/Aksel H. Belsvik-Karlsen
 Storgt. 69E, 3060 Svelvik
 Tlf. 33 77 27 17 - 911 99 886
 Faks 33 77 34 27
 e-post: adapt@online.no

Utgiver

Geno
2326 HAMAR
 Tlf. 62 52 06 00
 Faks 62 52 06 10
 Medlemmer av Geno får Buskap
 tilsendt. Deltagere i samdrifter
 som er medlem i Geno kan tegne
 abonnement for kr 275,-.
 Forøvrig kan abonnement tegnes
 for kr 600,- pr. år direkte til

Geno
 2326 Hamar

Utkommer 8 ganger i året

Buskaps 60. årgang

Internett:
 www.buskap.no

Grafisk formgivning:
 Ulf Bekkelund

Grafisk produksjon:
 Dialecta Kommunikasjon as

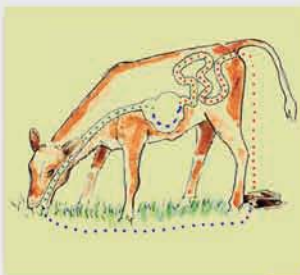
Forsidefoto: Forsommerdag i
 Lodalen. Eline Nesdal 11 år og
 kua 433 etter 5063 som passerte
 12 900 kilo i 2007.
 Kua har ny dagsrekord i april 2008
 med 59,4 kilo.

Foto: Solveig Goplen

No issn 0807-5069

Trippeltriumpf for Haugset 10

Beiteparasitter hos kalv og ungdyr 14

Meir og bedre kjøtt frå mjølkebruket 18

Kunnskap for å forstå klimaendringene 21

Annen Etage i Alvdal 24

Smittsme sjukdomar 38

Leder

Slipp ungdommen til 4

Avl

NRF-avlen høgt verdsett av FAO 6

5 på topp 6

Trippeltriumpf for Haugset 10

Holdbarhet 34

Helse/Fruktbarhet/Atferd

Beiteparasitter hos kalv og ungdyr 14

Sommer, ferie og smittsomme sjukdommer 26

Smittsam sjukdom på garden - kva skjer? 38

Blåtunge - kan komme før vi aner 40

Bygg/Innredning/Teknikk

Bygg reis deg 44

1,5 år før gjødseltrekket virket som det skulle 48

Fôr/Fôring

Avdråtten påverkar feitt- og proteinprosenten 42

Fullfôr - sommerutfordringer 46

Kjøtt

Meir og betre kjøtt frå mjølkebruket? 18

Raskere til 300 kilo 52

Miljø

Artikkelserie om landbruk og klima
 Kunnskap for å forstå klimaendringene 21

Intervjuer/Reportasjer

Annen Etage i Alvdal 24

Ivareta sikkerheten 36

Økonomi

Driftsanalyse - et nyttig hjelpemiddel
 for mjølkebonden 12

Organisasjon

Årsmøte i Geno på Hamar 23.-24. april
 Mye på gang 8

Geno Medlem 56

Forskjellig

Lesernes side 32

Q-bonden.no 27

Ung i Buskap 28

Smått til nytte 29

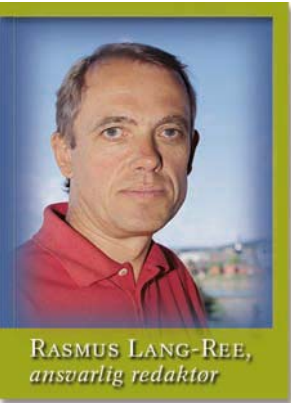
Sykepenger for næringsdrivende 50

Tanker fra graven 54

Nytt fra Storfekjøttkontrollen 55

Vi i Tine 58

RASMUS LANG-REE,
ansvarlig redaktør

LEDER

Slipp ungdommen til

Fra Jæren blir vi fortalt at ungdommen står i kø for å overta og investerer i nye fjøs uten midler fra pengepotten i Innovasjon Norge. Åtte av ti bryr seg ikke en gang om å søke, blir det sagt. Dette er signaler som det lukter fugl av! Det er ikke bare produksjonsapparatet som skal fornyes i åra som kommer. Gjennomsnittsalderen i næringa er høy, og rekruttering blir en kritisk faktor for norsk melkeproduksjons konkurransekraft.

Heldigvis har ungdommen evnen til å se muligheter framfor problemer. Forhåpentligvis er ungdommen mer opptatt av den sentrale rollen matproduksjon nå ser ut til å få i økonomi og samfunn. Matmangel og galopperende matpriser åpner muligheter med en annen tidshorisont enn neste jordbruksoppgjør.

AFP-forliket kan med rette anklages for å være 68'ernes måte å ordne økonomien for seg og sine, med liten omtanke for yngre generasjoner. Heller ikke i landbruket er det ungsauene som sitter ved forhandlingsbordet. Faren vil være at landbrukspolitikken blir mer tilpasset de veletablerte enn de unge og dristige.

Vi er alle er enige om at det trengs et solid løft i årets jordbruksoppgjør. Næringa har sakkett akterut lønnsmessig i forhold til andre grupper. Kostnadsøkningene på innsatsfaktorene har spist opp det som skulle gitt inntektsvekst, og investeringsbehovene er gigantiske. Selv om det kan være nødvendig av faglagene å male med bred pensel i forspillet til forhandlingene, får vi håpe de unge på terskelen til å ta over legger andre og mer langsiktige perspektiv til grunn for sine karrierevalg.

Også organisasjonene i næringa har utfordringer i forhold til å tekkes de unge. Ungdommen tenker på en annen måte enn vel-etablerte 50-åringene. Har så organisasjonene en profil som tiltrekker de unge? Lytter de til de unge og vet de hva de unge ønsker? Selv om de mellom 20 og 40 år utgjorde 30 prosent av de som svarte på Geno sin medlemsundersøkelse sist høst, er aldersgruppen sparsomt representert i tillitsmannskorpset.

Basert på spørreundersøkelsene til Geno vet vi at de unge i større grad bruker egen okse og er mer opptatt av melkeavdrått enn de eldre. Her har Geno en utfordring i å trekke de unge brukerne mer aktivt med i avlsarbeidet. Vi må spørre oss om måten organisasjonsarbeidet drives på har tilstrekkelig appell, og om de produkter og tjenester som tilbys er nok tilpasset de yngste brukerne.

Det er brukt mye ressurser for å få opp kvinneandelen i styrene i samvirkeorganisasjonene. Dette har vært nødvendig og framtidrettet, men vi vil foreslå at det lanseres et tilsvarende prosjekt for å rekruttere de unge til styrer og andre tillitsverv.

For storfenæringa er det ikke bare avgjørende å sikre rekruttering, men få med seg de beste. Melk- og storfekjøttproduksjon må være attraktivt for de dristige og innovative – de som skal bringe næringa framover. Vi tror de er villige til å ta risiko og satse bare de får armslag til utvikling og vekst, og ikke kveles av pessimisme og rigide begrensninger tilpasset en situasjon med overproduksjon. Det er på høy tid å åpne døra på vidt gap og slippe ungdommen til både som produsenter og tillitsvalgte.

■ Også i Buskap sitt fotoarkiv er det tynt med ungdom, og vi tyr derfor til et bilde av noen svært unge rekrutter fra Stryn. Kjell-Martin 11 år (til venstre) og Knut-Olav Øvreide på 13 år.
Foto: Solveig Goplen

Torstein Steine

fagsjef eksport Geno Global
torstein.steine@geno.no

NRF-avlen høgt verdsett av FAO

■ Det er i ei stor bok som er utgitt av FAO i samband med kartlegging av husdyr-genetiske ressursar i verda, at FAO kjem med svært positiv omtale av avlsarbeidet vårt. Boka vart utgitt i fjor og var ferdig i september.

Det er ei omfattande bok på over 500 sider som byggjer på 169 landsrapportar om deira husdyr-genetiske ressursar. Arbeidet starta med invitasjon frå FAO i mars 2001 til 188 land om å setja opp ein fylldig status for kva dei har av husdyr og korleis dei vert forvalta med tanke på avl og/eller bevaring. Det har kome svar frå 169 land. Det er den første verdsomfattande rapporten av dette slaget.

Boka inneheld mykje interessant stoff, både om rasar med få dyr og om store populasjonar som er i aktivt bruk og med gode avsprogram. Alle husdyrslag er med; storfe, jak, geit, sau, vassbøffel, svin, hest, esel, lama, alpakka, kamel, dromedar og fjørfe.

Kraftfullt alternativ

I denne boka er det under omtale av avlsarbeid i Europa at det som skjer i Norden er nemnt spesielt. Dei skriv dette, oversett til norsk: «I dei nordiske landa er det lagt særleg vekt på fruktbarheit, kalvingseigenskapar og motstand mot sjukdomar med NRF og SRB som dei beste døma. Avlsmålet til NRF gjer at bønder ser NRF-sæd som eit kraftfullt alternativ til sæd

FAO, mat- og landbruksorganisasjonen til FN, har uttalt seg svært positivt om avlsarbeidet med kyr i Norden, og særleg om avlsarbeidet i Norge.

■ FN sin matvare- og landbruksorganisasjon FAO ser på NRF-sæd som eit kraftfullt alternativ til sæd frå dei store internasjonale avlsorganisasjonane. Bildet viser FN-bygningen i Geneve.
Foto: iStockphoto.

frå dei store internasjonale avlsorganisasjonane».

FAO er altså så nær dei kan koma til faktisk å tilrå bruk av NRF.

Helse og fruktbarheit

Boka er lagt opp med statistikk frå landsrapportane, tekst ut frå desse statistikkane og mange boksar som inneheld bestemte saker av stor interesse på visse område. Berekraftig avlsarbeid har fått mykje plass, og i kapitlet «Genetic improvement methods to support sustainable utilization» har dei med eit døme på avlsmål og avlsarbeid som har med seg funksjonseigenskapar som helse og fruktbarheit. Det er NRF-

avlen. Her har omtalen av NRF-avlen fått ein boks på ei heil side. Vektlegginga og at avlsarbeidet byggjer på data frå vanlege produksjonsbuskapar er viktige punkt.

Eksempel på berekraftig avl

Det er ingen tvil om at NRF-avlen vert sett på som eit godt (og kanskje eit av få) eksempel på berekraftig avlsarbeid. Dette er ein god attest å få, og som er god å byggja vidare på. Denne boka vil finnast på kontora i alle landbruksdepartement i heile verda, og den er såleis god å syna til når NRF vert diskutert med representantar for styresmakterne i ulike land.

5 på topp

■ 10039 Haga på topp.
Foto: Solveig Goplen.

Haga holder teten

■ Det er ingen endringer i 5 på topp denne gangen. Oversikten dekkjer perioden januar til og med mars 2008. 10039 Haga er også i denne perioden den mest populære eliteoksen, fulgt av 10032 Haugset og 10108 Nøttestad.

Okske	Navn	Antall sæd-doser brukt i jan/feb/mars
10039	Haga	12 339
10032	Haugset	10 462
10108	Nøttestad	10 228
10115	Raastad	9 225
10139	Hallan	8 051

Smått til nytte

Avlsverdi og lønnsomhet

En analyse av alle ku-besetninger i Finland med fra 30 til 49,9 kyr viser en sammenheng mellom totalavlsverdi og lønnsomhet. Materialet ble inndelt i grupper etter snitt avlsverdi i besetningene. Besetningene med høyest avlsverdi (+7,8) hadde høyest avdrått, lavest celltall, kortest kalvingsintervallet og den største forskjellen mellom melkeinntekter og førkostnader. Det ble lagt ned flere timer arbeid i besetningene med høyest avlsverdi, noe som forklares med at høyere avdrått krever bedre stell og at bønder med høy avlsverdi på kyrne er mer interessert i kyrne og tilbringer mer tid i fjøset.

Nauta 1/2008

Flere og flere «Fiskå-bønder» blant landets beste*

FORSKIILLIG

De høystytende buskaper i 2007

■ Tradisjonen tru bringer vi også i år en oversikt over de høystytende besetningene inn oversikten i tre grupper, oppgå 20 årskyr, 40 til 40 årskyr og over 40 årskyr og vi presenterer de 50 beste i hver gruppe.

Faksimile fra Buskap

Navn	Antall Årskyr	Kilo melk	Bet prosent	Proteinprosent
De høystytende buskaper under 20 årskyr				
2074 Edvald Vik	17,7	10460	4,15	3,43
2080 Gårå	5,9	10240	3,68	3,39
2090 Sjøra	11,3	10209	4,41	3,45
2091 Sjøra	12,8	10171	3,3	3,27
2094 Støyhanna	11	10166	3,24	3,27
2020 Storvassnes	11,7	10061	4,1	3,23
2061 Storsjøen	11,3	9847	4,16	3,49
2170 Spjølmyr	12,2	9813	4,64	3,49
2120 Løvsik	8,4	9770	1,0	3,14
2181 Storvassnes	6,7	9679	4,07	3,29
2190 Døn	14,7	9623	3,48	3,26
2073 Jussdal	12,5	9642	3,58	3,27
2078 Døn Vass	10	9630	3,34	3,38
2190 Sjøra	19,9	9596	4,42	3,44
2190 Sjøra	5,9	9582	3,89	3,36
2190 Sjøra	16,8	9582	4,01	3,4
2020 Sjøra	16,4	9552	4,27	3,32
2020 Sjøra	14,9	9539	4,29	3,37
2020 Sjøra	14,1	9511	4,27	3,28
2020 Sjøra	12,1	9483	4,46	3,48
2020 Sjøra	14,8	9463	3,75	3,23
2020 Sjøra	10,9	9467	4,52	3,38
2020 Sjøra	18,8	9466	4,52	3,38
2020 Sjøra	14,9	9426	4,03	3,36
2020 Sjøra	12	9383	5,17	3,38
2020 Sjøra	11,3	9376	4,36	3,36
2020 Sjøra	18,7	9372	4,41	3,47
2020 Sjøra	5,9	9362	4,19	3,37
2020 Sjøra	11,9	9353	4,15	3,37
2020 Sjøra	13,5	9353	3,86	3,39
2020 Sjøra	14,7	9352	4,05	3,48
2020 Sjøra	14,1	9352	4,36	3,38
2020 Sjøra	9,7	9351	4,57	3,54

Fiskå Mølle gruppens markedsandel av kraftfôr til melkekyr er ca. 13% på landsbasis. «Vår» andel av de 150 mest høystytende buskapene i 2007 er 20.66%

Vi påstår ikke at dette meget gode resultatet utelukkende henger sammen med valg av kraftfôrleverandør. Andre faktorer spiller også inn, f.eks. bondens dyktighet. Men vi konstaterer at dette er resultatene for 2007 i «Buskap» sin oversikt, og gleder oss med våre kunder. Vår viktigste reaksjon på disse gode resultatene er at de inspirerer oss til fortsatt satsing på kraftfôr av ypperste kvalitet som f.eks. Fiskå TopLac®. Samtidig viser dette at flere og flere dyktige bønder velger Fiskå som fôrleverandør.

*Buskap nr.3 - 2008

Vi er stolte, og vi gratulerer «våre» bønder. Ta gjerne kontakt dersom du har lyst å vite mer om vårt tilbud og hvordan det er å samarbeide med oss.

Fiskå Mølle, 51 74 33 00 eller gå inn på www.fiska.no og finn ditt nærmeste lager, mølle eller forhandler.

Fiskå Mølle

Godt gjort er bedre enn godt sagt

Mye på gang

ORGANISASJON

Rasmus Lang-Ree
tekst og foto
rlr@geno.no

Styreleder Asbjørn Helland innledet sin tale til årsmøtet med en gjennomgang av den internasjonale matvaresituasjonen og hva dette vil få å si for norske bønder. – Det er grunn til optimisme, og begrunnelsen er økt etterspørsel av kvalitetsmat og alternativ energi, sa Asbjørn Helland.

Vi må produsere nok basismat

Helland sa at prisstigningen på matvarer rammer folk i fattige land. I rike land vil folk måtte redusere på sine luksusbehov, men han advarte mot krav om at norske bønder må jobbe for luselønn i solidaritet med de fattige.

– Det er flere som står lengre fram i køen for å redusere sine inntekter hvis det er slik at vi skal ta et ansvar for fattigdom og sult, sa Helland. – For oss gjelder arbeidsoppgave nummer en; produsere nok basismat til den norske befolkningen og bidra til at flere kan få av internasjonale knappe matresurser. Geno kan bidra med en kurase som er god med hensyn til produksjon under skiftende klima, og som ligger i tet når det gjelder helse og fruktbarhet. At dette bidrar til økt produktivitet og lavere kostnader, vil framover få økt betydning.

Årets avtale virkelig viktig

I mange år har det blitt sagt at årets jordbruksavtale er viktig, men Asbjørn Helland mente det var flere årsaker til at årets avtale blir spesielt viktig. Han viste til at forholdene rundt matforsyningen er så mye endret at vi må tenke i nye baner når det blant annet gjelder markedsordningene.

– Vi må ha tilstrekkelig grunnlag til å ta ut de nødvendige prisene i markedene, uttalte Asbjørn Helland.

Den globale matvaresituasjonen lå som et bakteppe under Geno-årsmøtet på Hamar, og det ble et årsmøte med fokus på muligheter framfor problemer.

■ **ANDREPRIS TIL MYSEN** Nest beste NRF-okse født i 2001 var 10039 Haga, og prorektor Elisabeth Spydevold mottok prisen på 30 000 kroner på vegne av Mysen videregående skole. Haga gir døtre som melker mye og har god fruktbarhet. Oksen ble født på daværende Haga Jordbruksskole. Driften ved Haga er nedlagt og avdelingen lagt inn under Mysen videregående skole. Elisabeth Spydevold kunne fortelle at prispengene skal gå til innkjøp av et maleri til skolen, og slik bli et varig minne.

■ **TREDJEPRIS TIL SVEIO** Karl Lier fra Sveio i Hordaland fikk tredjepremien på 20 000 kroner for NRF-oksen 10045 Lier. Oksen gir døtre som melker mye og har høyt protein- og fettinnhold i melka. Dessverre har oksen hatt et opphold i sædproduksjonen en periode, men det er håp om at den snart er tilbake i full vigør. Asbjørn Helland overrakte prisen til Karl Lier og Marij de Winter i forbindelse med årsmøtemiddagen på Store Ree.

FAKTA

Solid økonomi

- Underskudd på 2,4 millioner (2007)
- Omsetningen opp 15 millioner (2007)
- Akkumulert overskudd på 33,6 millioner siden 2000
- Egenkapitalprosent på 70
- Gjeld på 12 millioner
- Bufferfjøs bygget og tatt i bruk 2007 – kostnad 5,7 millioner
- Lån til Geno Global på 5 millioner (2007)
- Investert 4,2 millioner i ny teknologi for kjønnsseparering av sæd (2007)
- Fra 2000 er 80 millioner investert på Øyer og Store Ree

■ **SPENNENDE STYREVALG** Valgene i Geno gir sjelden grunn til dramatik. Valget av Mari Trosnes som nytt styremedlem fra Nord, gjenvalg av Asbjørn Helland som styreleder, Johan Arnt Gjeten som nestleder, Jan Ole Mellby som ordfører og Gjertrud Svartveit Osmundsen som varaordfører gikk da også knirkefritt. Valgkomiteens forslag om å kaste Arnfinn Landa som styrerepresentant fra Sør, til fordel for Odd Harald Reve, møtte imidlertid kompakt motstand fra Sør-utsendingene. De stilte seg uforstående til valgkomiteens forslag og trakk særlig fram den sterke markedsføringsinnsatsen Landa har gjort i det utsatte Rogalandsmarkedet. Opptellingen viste at Landa ble gjenvalgt med 19 stemmer mot 15 for Reve og en blank. Etter at den smule dramatik var over ble det hele avrundet på en god måte – på bildet ser vi Reve (til venstre) og Landa.

– Her må våre organisasjoner være på vakt så de ikke blir forsvarere av et foreldet system som staten står ansvarlig for.

Videre pekte han på at underskuddet på norskproduserte matvarer tvinger oss til omstilling fra å tenke begrensninger i produksjonen til stimuli til å få bøndene til å produsere mer og få de unge til å gå inn i næringa. Han levnet ingen tvil om at lønnsomheten må betydelig opp hvis dette skal lykkes.

■ **NYTT STYREMEDLEM FRA NORD** Marit Trosten ble valgt som nytt styremedlem fra region Nord. Hun driver melkeproduksjon i samdrift i Tana i Finnmark og har vært årsmøtetsending i Geno siden 2004.

BioKapital

Avslutningsvis kom Asbjørn Helland inn på noen av de nyskappingsprosjektene som Geno er involvert i. Han trakk spesielt fram utvikling av ny metode for kjønnsseparering av sæd og en nyutviklet patentert metode for konservering av sæd. Han fortalte at Geno vil legge slike sidevirksomheter inn i et eget selskap kalt BioKapital. Med en slik organisering vil morselskapet få rendyrket semin og avl, mens kunnskapen kan flyte fritt mellom mor og døtre.

Interbull

Jan Philipsson, sjef for Interbull, snakket om utfordringer og trender av betydning for NRF fram mot

FAKTA

Glimt fra debatten

Debatten avslørte ingen store konflikter og ros til Geno sin virksomhet ble delt ut med rund hånd.

- rabatter må ikke gå på bekostning av de som bruker semin 100 prosent (Norolf Sæle, Vest)
- hvis vi ser litt fram i tid blir det nok dyremateriale til å drive avl? (Kari Kirkebø, Øst)
- vi må snarest mulig få web-basert avlsplanprogram (Ola Joar Sundli, Midt)
- for lite om datterselskapene i årsmelding (Anne Bakke Handeland, Sør)
- hva tenker Geno om jordvern i forbindelse med Hallsteingård? (Karl Fredrik Okkenhaug, Midt)
- kvigesemin i nye fjøs et problemområde som krever tilrettelegging (Edvin Olsen, Nord)
- ikke utnyttet markedsføringspotensialet som ligger i de 80 millionene som er investert på Ree og Buskap bør presentere avlstatuettviner så fort resultatet er klart (Jonas Hadland, Sør)
- bedre oppfølging av nye medlemmer med besøk fra Geno (Margunn Nedrebø, Sør)
- må dempe polariseringen mellom de små og store brukene (Rune Nordbotten, Vest)
- sterkere fokus på samarbeid i Norden – unngå at Geno mister handlingsrom (Saxe Frøshaug, Øst)
- riktig at Geno satser på FoU selv om det koster (Marit Trosten, Nord)

2025. Han mente den økende globaliseringen av storfeavlens nødvendiggjør et internasjonalt system for avlsverdivurderinger, slik at oksene kan sammenlignes over landegrensene. Han la ikke skjul på at han ønsket at Norge i større grad tilpasset sine avlsverdivurderinger til Interbullsystemet.

Norge er med i Interbull, men har vært litt avventende fordi verdien av Interbull er liten på det norske markedet. Men ønsker fra enkelte eksportmarkeder har aktualisert en større tilpasning. Det er særlig egenskaper som mastitt, fruktbarhet og holdbarhet som har vært problematiske, men dette er noe avlsavdelingen nå jobber med. For mastitt er det nødvendig å inkludere celletallsopplysninger og for fruktbarhet tomperiodens leng-

de. Holdbarhet er foreløpig en mer problematisk egenskap å beregne faglig holdbare avlsverdier for.

Avljusteringer

NRF 2025 var tema for gruppearbeidet under årsmøtet. Oppsummeringen viser at det ikke er ønsker om store kursendringer, men at mindre justeringer kan være nødvendig. Stor enighet om at det er riktig strategi å bli enda bedre på de egenskapene NRF-rasen er sterk på. Det er også noe å hente på kvalitetsforbedringer i måten vi registrerer og beregner enkeltegenskaper uten å øke vektleggingen. Nye egenskaper som banker på døra er blant annet klauv kvalitet/klauvhelse og førutnytting. ■

Trippelvinner, se neste side ➤

Trippeltriumpf for Haugset

Rasmus Lang-Ree

tekst og foto
rlr@geno.no

■ Utdelingen skjedde under årsmøtet til Geno 23. til 24. april på Hamar. Avlstatuetten fikk Haugset som beste okse oppdrettet i 2001. Oksen med 24 i samlet avlsverdi gir døtre som er positive for nesten alle egenskaper. De melker godt, har godt lynne, sterke jur og god motstandsevne mot sjukdom. Møyfrid Foldal kunne under prisutdelingen fortelle om et godt lynne også på mor til Haugset og at han selv var rolig og tillitsfull som kalv. Røkerne på Store Ree gir oksene de beste skussmål. Møyfrid og Alf Foldal har

10032 Haugset gjorde rent bord, og Møyfrid og Alf Foldal kunne ta med seg avlstatuett, kjøttpris og eksportpris tilbake til Østra.

■ **Trippelvinner 10032 Haugset. Ingen over – ingen ved siden i 2001-årgangen.**

også tidligere levert kalv til Geno, men dette er den første som har nådd helt opp og blitt eliteokse. I 2003 ble gården som ligger en mils vei fra Østa sentrum i Møre og Romsdal levert over til datteren Gunhild Liva Foldal, som er årsmøtutsending fra region Vest.

Prisen Beste NRF-kjøttokse er innstiftet av Nortura og går til den oksene med høyest

indeks for kjøtt. Det er krav om at oksene er benyttet som eliteokse eller spesialokse for kjøtt. Med indeks på 109 gikk Haugset til topps også her.

Eksportprisen tildeles den oksene det er eksportert flest sæddoser av foregående år. I 2007 ble Haugset sine gener eksportert til Israel, Tyskland, Nederland, USA og Færøyene. Prisen er på 30 000 kroner. Med 50 000 kroner som gis til avlstatuettvinneren kunne ekteparet dra hjem med 80 000 priskroner i tillegg til avlstatuett og plakett for Beste NRF-kjøttokse.

■ **Lykkelige prisvinnere – Møyfrid og Alf Foldal med datteren Gunhild Liva Foldal.**

Nyhet

RESEPT

Oppdatert multitilskuddssortiment fra Felleskjøpet

Trondheim, 26.09.07

Økning

i innholdet av magnesium, kobber og selen, fordi de internasjonale behovstallene til storfe har økt.

Reduksjon

av kalsium og fosfor, grunnet lavere behovstall. Det betyr mindre forurensning og lavere kostnader.

NB! Bruk alltid multitilskudd når det daglig gis mindre enn 3 kg kraftfôr per dyr, ved dårlig grovførkvalitet eller ved bruk av andre fôrmidler.

Sykke til!

Felleskjøpet Fôrutvikling

Mer riktig mineralinnhold – og enda bedre smak!

Ny kunnskap om mineralbehovet til storfe har gjort at vi oppdaterer Pluss multitilskuddssortimentet. Dette skjer fordi de internasjonale behovstallene har endret seg. Slik kan vi bidra til å forebygge sykdom i buskaper, minske forurensningene og gjøre drifta kostnadseffektiv. Bønder som bruker Pluss, går oftere i pluss. Enkelt og greit.

Pluss

Driftsanalyse

– et nyttig hjelpemiddel for

ØKONOMI

Jørn Kveine
fagrådgiver økonomi
i Tine
jorn.kveine@tine.no

Tradisjonelt har mjølkebonden svært mye data til hjelp i jobben med å evaluere drifta. Kukontrollen gir god oversikt over den biologiske produksjonen mjølk og kjøtt, mens en i gardsregnskapet finner resultatet økonomisk i kroner.

Effektivitetsanalyse – en skog av tall?

I flere år har også Tine sin effektivitetsanalyse vært flittig brukt i denne evalueringsjobben. Analysens styrke er at den kobler sammen den biologiske produksjonen med de økonomiske tallene, slik at en bedre skal kunne se sammenhengene.

Når standardrapportene fra en slik analyse likevel består av svært mange tall, har nok mange følt at tallmengden fort blir omfattende, og at det kan være vanskelig og vite hvilke tall som er de viktigste hos seg.

Driftsanalyse lanseres i år

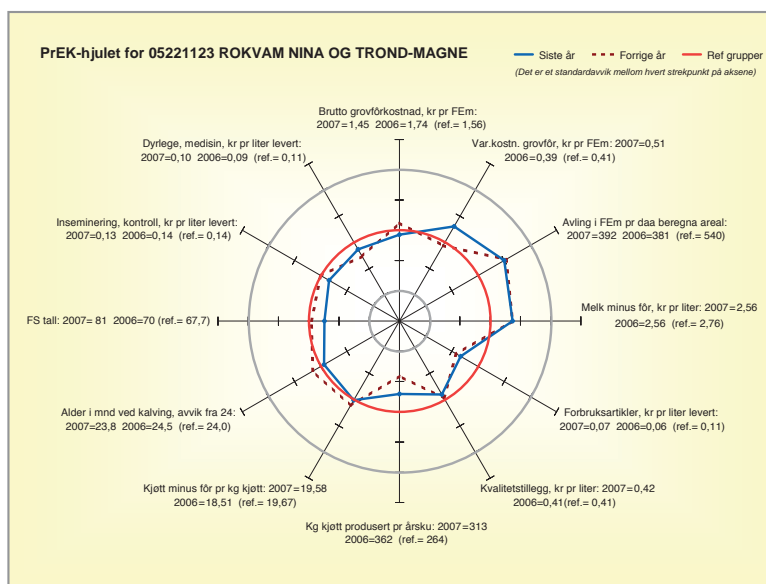
For å gjøre denne problemstillingen mindre, lanseres derfor Tine driftsanalyse i år. Målsetningen er å kunne presentere noen av de viktigste tallene fra Effektivitetsanalysen og Kukontrollen på en mer oversiktelig måte. Verktøyet er et excel-basert program som alle rådgivere i Tine etter hvert vil ha tilgang til. Verktøyet er ment å kunne benyttes både ved individuelle gjennomganger, og ved felles gjennomganger der flere bønder kan samles til faglig diskusjon om sine resultater.

Driftsanalyse hos Nina og Trond Magne Rokvam

Nina og Trond Magne driver garden Rokvam i Gausdal. Produksjonen på garden er mjølk og storfekjøtt og mjølkekvoten er 212 646

Produksjonsåret 2007 er tilbakelagt og gardsregnskapet er vel for de aller fleste oppgjort. Det er derfor på høy tid å evaluere resultatet av drifta.

Figur 1

Figur 2

NØKKELTALL	Enhet	Mål	Trend	År	År	År	År	År	Ref. gr. 18
				2003	2004	2005	2006	2007	
Ressursgrunnlag 05221123 ROKVAM NINA OG TROND-MAGNE									
Grovfôr									
Brutto grovfôrkostnader	kr/FEM		🔴	1,10	1,56	1,24	1,74	1,45	1,56
Variable grovfôrkostnader	kr/FEM		🔴	0,36	0,62	0,35	0,39	0,51	0,41
Avling	FEM/daa		🔴	458	394	495	381	392	540

Figur 3

NØKKELTALL	Enhet	Mål	Trend	År 2003	År 2004	År 2005	År 2006	År 2007	Ref. gr. 18
Variable grovfôrkostnader	kr/FEM		🟢	0,36	0,62	0,35	0,39	0,51	0,41
Handelsgjødsel	kr/FEM			0,18	0,24	0,22	0,25	0,26	0,21
Kalk	kr/FEM			0,01	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00
Frø	kr/FEM			0,06	0,10	0,07	0,06	0,13	0,08
Plantevern	kr/FEM			0,00	0,03	0,00	0,01	0,03	0,01
Konserveringsmidler	kr/FEM			0,11	0,23	0,00	0,06	0,06	0,04
Plast og variable kostnader	kr/FEM			0,00	0,02	0,03	0,01	0,02	0,07

mjølkebonden

■ **Nina og Trond Magne Rokvam i Gausdal har fått kjørt det nye dataprogrammet Driftsanalyse. Her sammen med barna Oda og Håvard. Foto: Solveig Goplen (Arkivfoto)**

liter. Nina jobber også på Gausdal regnskapskontor i 50 prosent stilling.

Brukerne har kjørt Effektivitetsanalyse i flere år, og er opptatt av å bruke resultatene som grunnlag for ytterligere optimering av drifta. Nedenfor er det vist noen eksempler fra Driftsanalyse for dette bruket.

Ros-analyse i ny form

I Driftsanalyse har vi laget en ny ROS-analyse med utgangspunkt i viktige biologiske og økonomiske tall henta fra Kukontroll og Effektivitetsanalyse. Hensikten med Ros-analysen er som tidligere; å gi en rask oversikt over hvordan en selv ligger an i forhold til sammenlignbare bruk, og hvordan utviklingen har vært fra sist år. Det nye er imidlertid at flere av parametrene også er økonomisk fundamentert.

Ut fra figuren (Figur 1) ser vi at Nina og Trond Magne ligger på gjennomsnittet eller bedre på de fleste områdene, men at Avling per dekar, Variable grovfôrkostnader per FEm og Mjølke-Fôr kroner/liter levert er områder det kan være verdifullt å se nærmere på.

Hovedinntrykket er at alle disse områdene har noe med grovfôr og grovfôrproduksjon å gjøre. Det kan derfor være fornuftig å sette fokus på fagområdet grovfôr. Har en først bestemt seg for at grovfôrproduksjonen bør analyseres nærmere kan en gå videre i driftsanalysen med dette for øyet.

Driftsanalysens Nøkkeltall

I driftsanalysens Nøkkeltall vil en finne at ressursgrunnlaget er inndelt i områdene Grovfôr, Mjølkeproduksjon, Kjøttproduksjon Fruktbarhet og Dyrehelse.

Åpner vi delen «Grovfôr» får vi i første omgang fram følgende bilde (se Figur 2):

Av figuren framgår en grei oversikt over hvordan utviklingen i brutto grovfôrkostnader, variable grovfôrkostnader og avling per dekar har vært i årene 2003–2007. Samtidig vil en se referansegruppens gjennomsnitt siste år. En får også ett enkelt bilde på trenden i utviklingen vist som en tommel opp eller ned.

For å få ett bedre innblikk i situasjonen, og hvor «skoen trykker» må vi likevel gå dypere inn i pro-

blemstillingen og vurdere hvordan de variable kostnadene per FEm er sammensatt og hva som har endret seg fra tidligere. Likeledes om avlingsnivået står i forhold til bruken av innsatsmidler.

Oppbygging av de variable grovfôrkostnadene

Ved å åpne rubrikken variable kostnader i forrige tabell får vi fram følgende bilde (Figur 3):

Som det framgår av denne tabellen, er kostnaden til handelsgjødsel den vesentligste kostnadsposten, noe det også er i referansegruppen. De fleste vil nok kjenne seg igjen i dette. Videre er frøkostnaden høyere enn den normalt har vært, og cirka det dobbelte av referansegruppen. De andre kostnadspostene har relativt liten endring.

Årsakene til de økte enhetskostnadene kan sikkert være sammensatte – varierende vintre med ulik overlevelse av enga, tørkeproblematikk og andre faktorer påvirker resultatet både når det gjelder enhetskostnader og totalavling. Hovedkonklusjonen er likevel at Nina og Trond Magne får ett bedre grunnlag for å vurdere om dette alene forklarer svingningene eller om de selv kan gjøre ting på en annen måte for å oppnå andre resultater.

Slik det er gjort i dette eksemplet, kan en bruke Tine driftsanalyse innenfor alle driftsgreiner som EK-analysen inneholder. En starter med de store linjene innenfor ett område av produksjonen og går gradvis dypere inn i problematikken for å finne eventuelle forklaringer på resultatene. Forhåpentligvis vil denne måten å jobbe på, danne grunnlag for nyttige diskusjoner rundt drifta på gardene framover. ■

Beiteparasitter hos kalv og ungdyr

HELSE

Rasmus Lang-Ree
tekst og foto
rasmus.lang.ree@geno.no

Utlandet er resistente innvoll-snyltere et økende problem. Riktig beitebruk er derfor å foretrekke framfor rutinemessig forebyggende behandling med medisiner. Professor ved Parasittologisk laboratorium ved Norges veterinærhøgskole, Bjørn Gjerde, understreker at i mange tilfeller vil det være riktig å behandle kalver og førsteårsbeitende ungdyr mot løpeorm for beiteslipp.

Hva er den viktigste risikofaktoren i forbindelse med beitebruken?

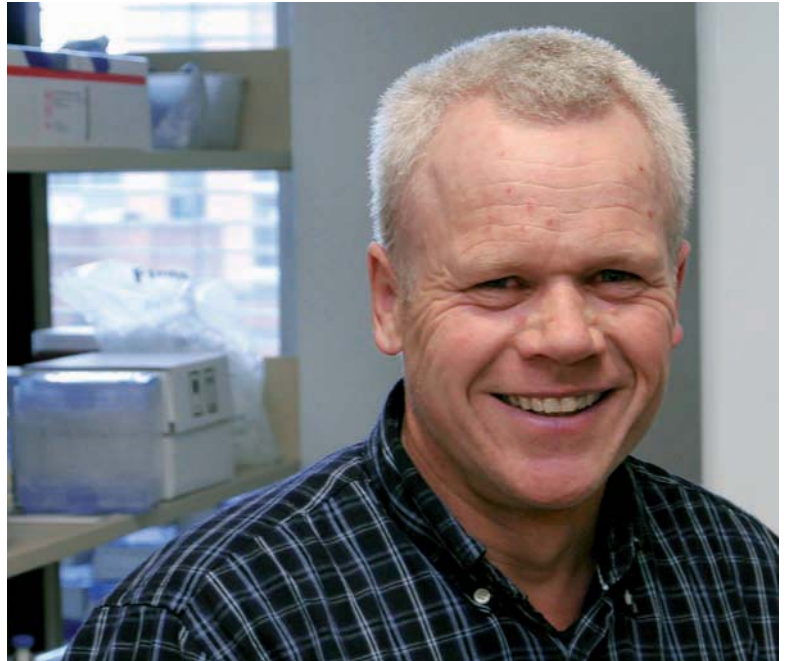
– Bruk av samme beite år etter år til kalver eller ungdyr vil etter hvert føre til svært høy smittebelastning, svarer professor Bjørn Gjerde. Både løpeorm og koksidier overvintrer i beitet og vil smitte dyra med en gang de kommer ut. Dyr som er smittet vil etter en periode selv skille ut egg, og slik vil smittebelastningen bygge seg opp utover sommeren. Samme beitet bør derfor helst ikke brukes til kalv og ungdyr i mer enn to til tre år.

Hva er gunstig beitebruk med hensyn på innvollssnyltere?

– Det er en fordel med blanding av dyr i ulike aldersgrupper. Da vil snylterkonsentrasjonen på beitet bli mindre, fordi eldre dyr er immune og skiller ut lite egg. Egne beiter til ungdyr er kanskje en driftsmessig fordel, men innebærer stor risiko for problemer med snyltere. Pløying hvert andre eller tredje år vil være en effektiv måte å fjerne parasittsmitten på arealer som brukes intensivt til beite.

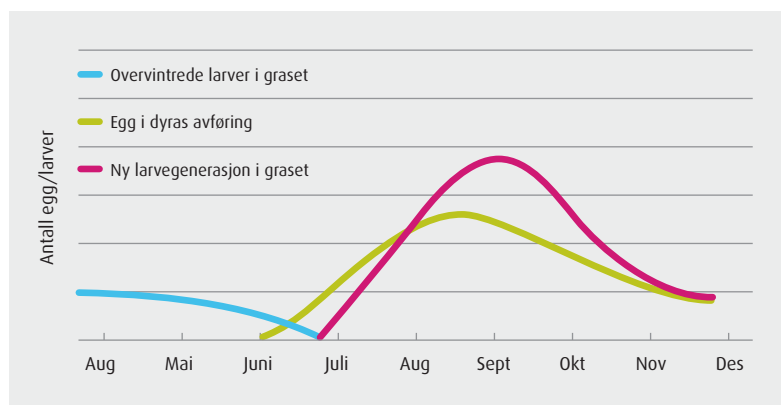
Hvis det er lungeorm som er problemet, så er det derimot en fordel å ha ungdyra for seg selv siden det er eldre dyr som smitter ut beitet for yngre, sier Gjerde.

– Sambeiting med andre dyrearter som sau vil også begrense

■ Professor ved Parasittologisk laboratorium ved Norges veterinærhøgskole, Bjørn Gjerde, understreker betydningen av at førsteårsbeitende dyr slippes på beiter med lite overvintret parasitt-smitte.

Figur 1. Parasittbelastningen i beitet.

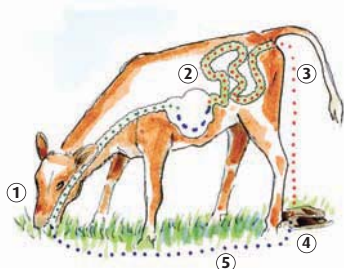

oppbygningen av smitte i beite. Hvis en flytter ungdyra over på utmarksbeite eller håbeite i midten av juli unngår en at dyra utsettes for smitte fra den nye larvegenerasjonen (se Figur 1). På utmarksbeiter er arealene så store at parasittkonsentrasjonen blir liten. Men

en skal være litt oppmerksom på at det kan bli sterk smittebelastning ved samlingsplasser for dyra.

Ved å utsette beiteslipp til månedsskiftet juni/juli vil en unngå at dyra smittes med overvintrede parasitter, men driftsmessige er vel dette et lite aktuelt tiltak.

Gjennomtenkt bruk av beitene er nøkkelen for å forebygge tap og sykdom på grunn av innvollssnyltere.

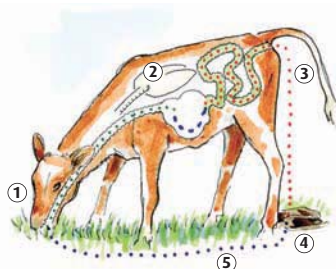
Figur 2 Løpetarmparasitter

1. Larver tas opp fra graset
2. Larver utvikles til voksne parasitter i løpe- og tynntarmen
3. Cirka 3 uker etter at dyret er smittet skiller parasittene ut egg som kommer ut med gjødsla
4. I løpet av 2–8 uker utvikles larver (tiden det tar avhenger av temperatur og fuktighet)
5. Larvene vandrer ut fra gjødsla når det er vått i graset

FAKTA

Løpeorm (rundorm)

- Størst problem første beitesesongen for kalver og ungdyr 3–4 uker etter beiteslipp og fra midten av juli og utover
- Parasittene overvintrer i beitet
- Symptom: Av og til alvorlig diaré, men ofte ingen tydelige sjukdomstegn bortsett fra bløt avføring
- Behandling: Ved utbrudd behandles alle førsteårsbeitende dyr
- Forebygging: Skifte av beiteareal fra år til år, skifte av beite i beitesesongen (eks håbeite eller utmarksbeite fra midten av juli), sambeiting (yngre/eldre storfe eller storfe/andre dyreslag), moderat dyretetthet. Medikamentell behandling av alle førsteårsbeitende tidlig i beitesesongen eller ved beiteslipp hvis det brukes preparat med langtidsvirkning. Småkalver/pattekalver behandles bare ved innsett

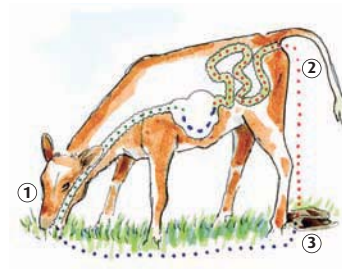
Figur 3 Lungeorm

1. Larver tas opp fra graset
2. Larvene vandrer til lungene og blir kjønnsmodne der (på høsten vil larvene gå i «dvale» og først fullføre utviklingen neste år)
3. Larver skilles ut med avføringa 21–25 dager etter at dyret er smittet
4. I løpet av ei uke utvikles infektive larver
5. Larvene spres i graset i nærheten med soppsporer

FAKTA

Lungeorm

- Viktigst hos førsteårsbeitende kalver og ungdyr men kan opptre hos eldre dyr (varierende mengder parasitter i beitet fra år til år) på ettersommer/høst
- Overvintrer ikke i beitet – men i dyra. Eldre dyr må først smitte ut beitet
- Vanligst ingen tydelige sjukdomstegn (subklinisk), men kan gi alvorlige sjukdomsutbrudd
- Symptom: Hoste, blir kortpustet fra 2 uker etter smitte. De fleste dyra vil komme seg igjen etter 8 uker, men noen blir alvorlig sjuke og dør. Sterkt fall i melkemengden hos lakterende dyr
- Behandling: Medikamentell behandling av alle dyr som har første sesong på det aktuelle beitet. Kan også være aktuelt å behandle eldre dyr. Obs! Tilbakeholdelsesfrist melk
- Forebygging: Forebyggende tiltak mot løpetarmorm vil også ha effekt mot lungeorm

Figur 4 Koksidier

1. Kalven får i seg overvintrede egg de første dagene på beite
2. Kalven får diare 1–2 uker etter beiteslipp
3. 6–8 dager etter smitte skilles det ut egg med avføringa

FAKTA

Koksidier

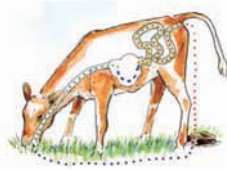
- Opptre hos førsteårsbeitende kalver og ungdyr 1–2 uker etter beiteslipp
- Parasittene overvintrer i beitet
- Kraftig diaré (tyntflytende, vandig men ublodig) som gir uttørring, vekttap/reduert tilvekst. Kolikk-lignende smerter
- Behandling: Alle unge dyr behandles ved utbrudd
- Forebygging: Skifte av beiteareal for ungdyr fra år til år, årlig flytting av drikkeplasser/føringsplasser. Behandling med medisiner ved beiteslipp eller behandling 2–3 dager etterpå

Fortsetter neste side

Beiteparasitter hos kalv og ungdyr

fortsetter fra forrige side

Har dyretettheten på beitet noe å si?

– Ja, er det mye dyr på beitet blir det større konkurranse om graset og dyra beiter nærmere møkk-rukene der en finner parasittene, samtidig som graset beites lenger ned.

Er det mulig å forutsi om det vil bli mye parasitter i beitet før utslipp?

– Parasitter som overvintrer i beitet har et begrenset lager av energi. Når det blir tilstrekkelig varmt og fuktig begynner de å forbruke energi. Skjer dette tidlig på

■ **Ved bruk av utmarksbeite til storfe midtsommers kan en unngå problemer med løpeorm og lungeorm.**
Foto: Solveig Goplen.

våren vil de fleste dø ut før dyra slippes ut. Er det derimot en kald april med lite regn er faren stor for mye smitte i beitet når dyra kommer ut.

Kan du si litt om forebyggende behandling?

– Det enkleste er å behandle ved beiteslipp. Hvis en bruker preparat med lang varighet vil en forebygge at dyra smittes med overvintrede løpeormlarver. Alternativet er å samle dyra for behandling i beitesesongen. Også mot koksidier oppnås en viss effekt ved behandling før beiteslipp, men forebyggende behandling 2–3 dager etter beiteslipp vil ha større effekt.

Som regel vil det ikke være nødvendig å behandle mot koksider hvert år. Annenhvert år eller behandling to år og opphold ett år kan være en anbefaling. Vi må ikke glemme at det er ønskelig med en viss smittebelastning, slik at dyra kan oppnå immunitet første beitesesongen. Men det er viktig å følge med og sette inn behandling når en ser sjukdomssymptomer hos dyra. Symptomene på koksidiøse kom-

mer allerede en til to uker etter beiteslipp, mens løpeorm oftere gir symptomer som diaré og uttrivsel senere på sommeren eller på høsten.

Hvordan kan en få slått fast at det er et snylterproblem?

– Utover symptomene på sjukdom som redusert tilvekst, uttrivsel og diare kan det tas en blodprøve for å få slått fast om det er infeksjon med løpeorm, forteller professor Bjørn Gjerde. Løpeorm ødelegger slimhinnen i løpen og da lekker det ut pepsinogen. Påvisning av pepsinogen i blodprøve er en sikrere metode for å diagnostisere dette enn telling av parasittegg i avføring fra dyra. ■

FAKTA

Leverikter

- Den store leverikten vanligst langs kysten opp til Lofoten (mellomvert: sumpsnegle)
- Ingen tydelige sjukdomstegn eller kronisk infeksjon (medfører kassasjon av lever) på seinvinteren etter første beitesesong. Dårlig matlyst, vektreduksjon og gradvis avmagring
- Forebygging: Drenering slik at mellomvertssneglen blir borte eller avstenging av fuktige områder. Behandling med medisiner ved innsett om høsten

FAKTA

Ammekuproduksjon mindre utsatt

- kalvene er yngre ved beiteslipp og tar derfor opp mindre gras med parasittsmitte
- bedre blanding av unge og eldre dyr som har god immunitet og bidrar mindre til nedsmittning av beitet

Automatisk FORING

Riktig for til riktig tid i riktig mengde.

Bedre lønnsomhet og trivsel. Vi har løsningene som passer ditt driftsopplegg og foringsregime.

tkS
AGRI

VALMETAL

JF-STOLL **MULLERUP**

For nærmere informasjon ta kontakt med nærmeste A-K forhandler.

A-K maskiner
I-mek

www.a-k.no www.reime-landteknikk.no

VitaMineral® Beite og MicroFeeder

- for økt tilvekst og bedre helse!

VitaMineral® Beite er et tilskuddsfôr sammensatt spesielt for bruk i beiteperioden. Brukt sammen med MicroFeeder foringsautomat har praktiske forsøk vist inntil 30% større tilvekst hos kviger og ungdyr.

Kjøp!

vår beitepakke

- få en sekk

VitaMineral® Beite
GRATIS!

Beitepakke:

200 + 25 kg

VitaMineral® Beite
og **MicroFeeder**
foringsautomat.

Forhandles av:

Norgesfôr, Fiskå Mølle
og andre.

MicroFeeder forhandles
også av Felleskjøpet.

Etablert 1926

AS NORSK MINERALNÆRING

Hensmoen, 3516 Honefoss
Tlf. 32 14 01 00, Faks 32 14 01 01
E-post: firmapost@normin.no

Det rette valg!

Innredning for løsdrift:

- «Den lydløse fanghekk»
- Liggebåser
- Gummimatter på rull for skrapgang
- Matter, flere modeller
- Fleksible bingeskiller/porter Fra 0,40 m til 7,00 m
- Kraftforautomat for kalv
- Rundballehekker
- Gjødelskraper

BB agro
HUSDYRTEKNIKK

Brunsbys Østre, 1735 Varteig
Telefon 69 12 68 00 – Telefax 69 12 68 01
Trøndelag: Erling Gresseth, tlf: 918 77 315
www.bbagro.no

Meir og betre kjøt frå mjølkebruket?

KJØTT

Øystein Havrevoll
spesialrådgivar føring
Nortura
Øystein.Havrevoll@nortura.no

Det er behov for meir produksjon av storfekjøtt i Noreg. Prognoser frå Nortura i mars 2008 syner eit underskot på 8 600 tonn for heile året når ein reknar med import. Grovt sett er det økonomien i storfekjøttproduksjonen og arbeidsmarknaden utanfor garden som vil avgjera omfanget av norskprodusert storfekjøtt i framtida. Volumet av storfekjøtt blir elles bestemt av tal kalvar født per år og middel slaktevekt i ulike kategoriar.

Effektivitetskontrollen i Tine dei siste åra syner at produksjonen av kjøtt per årsku er om lag 300 kilo. I snitt for alle kyr som er med i Kukontrollen er nok dette talet ein del lågare.

Ta vare på kombinasjonskua

NRF er ein kombinasjonsrase der kjøtteigenskapar heile tida har vore vektlagt til ei viss grad i tillegg til mjølk, helse, fruktbarhet og lynne. Trass i auka interesse for høgare mjølkeavdrått, er det utruleg viktig at ein i Noreg kan ta vare på NRF som ei kombinasjonskua for å halda opp kjøttproduksjonen. Avlsarbeid for ei effektiv produksjonskua er sentralt. Men pris på kjøtt i forhold til mjølk, tilskotsordningar, fjøsbygg og fordeling av faste kostnader på garden, rasjonelle driftsformer og ikkje minst rådgiving vil i meir eller mindre grad kunna virka inn på dette. Nøkkelen til nok storfekjøttproduksjon i framtida ligg i mordyrtalet. Dersom ein ved planlegging av samdrifter og større buskapar einsidig fokuserer på mjølk, vil ein over tid auka presset på vektlegging av mjølkeeigenskapane hos NRF på line med meir reindyrka mjølkekurasar. Samla sett er dette neppe god utvikling for norsk storfekjøttproduksjon. Fordeling

av faste kostnader, arbeidstid per produsert mengde og klimagassutslepp er alle eksempel på sider ved produksjonen som er gunstig for kombinasjonskua utan at kvaliteten på kjøtt og mjølk blir ringare.

Ta vare på alle fødte kalvar

Registreringar i Kukontrollen viser at opp mot 7 prosent av alle kalvar er daudfødte eller dør dei første månadene. Dette talet har auka dei siste åra, og lungesjukdom og diare er dei største sjukdomsårsakene. Noko tap må ein rekna med, men det er stort potensiale i å halda kalvetapet lågt. Tidleg og god nok råmjølkforsyning er kanskje det viktigaste tiltaket i den unge kalven sitt liv. Ein lun, tørr og trekkfri liggeplass er vidare nødvendig. Friske kalvar med nok plass veks etter den næringa dei får. Ein jamn og god vekst på kalven er grunnlaget for framtidige produksjonsdyr. Den første månaden bør kalven få kumjølk. Tidleg tilgang på grovfôr og kraftfôr stimulerer til utvikling av drøvtyggarfunksjonen, spesielt når ein avgrensar mjølkemengder per dag og kalv til 5–6 liter. Ein kvigekalv av NRF med normal fødselsvekt på knapt 40 kilo bør gjerne vera 90–95 kilo ved tre månaders alder. Tilvarande vekt på oksekalv som skal inn i intensiv oksekjøttproduksjon bør vera 100–110 kilo.

Intensitet i oksekjøttproduksjon

Tilgang på kalv, plass og grovfôr vil i mange tilfelle avgjera kva intensitet ein skal velja i oksekjøttproduksjonen. Når kalvetalet er gitt, vil auka intensitet gi reduksjon i mengde produsert kjøtt. Dette har samanheng med at rask vekst gir tidlegare slaktemogne dyr, det vil seie dei begynnar å avleira feitt

ved ei lågare vekt enn ved svakare føring.

I snitt blir oksane registrert i Kukontrollen levert til slakt når dei er 18–19 månader gamle med ei slaktevekt på knapt 300 kilo. Ved å redusera framføringstida med 3–4 månader, kan ein spare 700–800 FEm per dyr på grunn av redusert behov for vedlikehaldsfôr. Dette vil resultera i litt lågare slaktevekter, men meir grovfôr til andre dyr og meir plass til innsetting av nye kalvar/oksar. På denne måten kan kjøttproduksjon i fjøset per år eller per måned eller per grovfôrareal auka.

Ennå for mange lette slakt

Nortura ynskjer ikkje grove, tunge og feite okseslakt inn i Gilde-merket. Normal variasjon i slaktevekt bør liggja mellom 270 til 330 kilo hos NRF-oksar ut frå ulik intensitet/driftsopplegg og individuelle skilnader. Men framleis er nesten 15 prosent av okseslakt under 250 kilo, og mange av desse dyra blir levert om hausten. Betre slakteplanlegging ut frå tilgang på kalv, plass og grovfôr bør kunna redusera på omfanget av for lette slakt og dermed bidra til auka kjøttproduksjon. Har du ein fôrplan for oksane dine?

Meir fokus på hodyr

For å auka kjøttproduksjonen i mjølkebuskapane, må det til meir fokus på hodyr som kan gi framifrå slakt i eit mørt og magert perspektiv basert på fôrgrunnlag frå grovfôr og beite. Det er på tide å verdsetja hodyra meir i kjøttproduksjonen enn som eit biprodukt frå mjølkeproduksjonen. Høg rekrutteringsprosent gir mange unge dyr i buskapen og kontinuerleg vekst og kjøttproduksjon i tillegg til mjølk.

På kva måtar kan ein så ta vare på og auka kjøtproduksjonen i mjølkebuskapane, og kan ein betra kvaliteten på unge kyr slik at ein oppnår pristillegget på Gilde Ekstra?

■ Det er på tide å verdsetja hodyra meir i kjøtproduksjonen enn som eit biprodukt frå mjølkeproduksjonen. Foto:Rasmus Lang-Ree.

Å føra fram kviger til slakt ved 2,5 års alder etter at dei først har hatt ein kalv, gir både meir kjøt og nye dyr til kjøtproduksjon.

Slakt frå ku utgjorde 26,5 prosent og ung ku 10,2 prosent av alle storfeslakt i Nortura i 2007 rekna etter vekt. I tillegg var det 6,8 pro-

sent kvigeslakt. Passe hold og slaktevekt er nøkkelen til ein brukbar økonomi også ved kjøtproduksjon på hodyr.

Kvige og ung ku i Gilde Ekstra

Frå juli i 2007 innførte Nortura ein varestrøm Gilde Ekstra der både kvige og ung ku går inn tillegg til ung okse og kastrat.

Kriteria for Gilde Ekstra er slaktevekt frå 225 til 350 kilo, klasse O- eller betre og feittgruppe 1+ til og med 3-. Hensikten med dette tiltaket er å arbeida for meir og magert storfekjøtt med basis i mjølkebruket i nært samarbeid med Geno. Måling av mørhet i slakta saman med registrering av dyr i Kukotroll/Storfekjøttkontroll kan på sikt gi oss mulighet til seleksjon for etekvalitet på storfekjøttet.

P+ og P dominerer

Klasse P+ og P dominerer blant kuskakta, mens kvigeslakt ofte kjem i klasse O- eller O. I kategorien ung ku er det relativt mange slakt som er for tynne, og det kan vera problem å greia kravet til klasse. God føring etter kalving og utslaktning etter ein feitingsperiode på 2-3 månader kan føra til at dyret kjem i høveleg hold og oppnår klasse O- eller betre.

NRF-kviger til slakt kan fort bli for lette til å tilfredsstilla krava i Gilde Ekstra. Moderat førstyrke og utslaktning når dyra er knapt 500 kilo skulle gi rom for å greia vekt-kravet. Bruk målband og holdvurdering av kviga.

Både for kvige og ung ku kan ein gjennom avlsarbeid og bruk av kjøttpluss-oksar gjera det lettare å oppnå bra klasse. Bruksdyrkryssing på dyr som ikkje skal brukast til påsett vil virka i same lei. ■

Hvordan fungerer fôringa i fjøset ditt?

- Oppnår du ønsket ytelse?
- Er du fornøyd med proteinprosenten?
- Opplever du høye urea-verdier i tankmelka?
- Blir sinkyrne feite?
- Får du kalv i kua når du ønsker det?
- Har du rom for å øke produksjonen i fjøset ditt?

Snakk med en fôringsrådgiver dersom du vil diskutere noen av disse spørsmålene nærmere.

TINE Rådgiving

T a k o n t a k t m e d T I N E R å d g i v e r f o r m e r i n f o r m a s j o n

grafal.no

Reparasjon av melkerom, fôrgang og bås-gulv

Reparerer betongflatene med

ROADPATCH

- Sementbasert og hurtigherdende
- Kryppefri og fiberarmert
- Skal legges på fuktig underlag
- Kan trafikkbelastes etter **1 time**

Vi har forhandlere over hele landet!

Gulv og Tak AS

Solbergveien 5, 4050 Sola

Tlf.: 51 64 64 94

E-post: gulvogtak@gulvogtak.no

Internett: www.gulvogtak.no

ØKTE GJØDSELPRISER

Gjør bondens gull, husdyrgjødsel, ennå mer verdifull – bruk torv som husdyrstøv.

Leveres i 200 l.
Balle 3 m³
og 6 m³ storballe.

Degernes Torvstrøfabrikk A/S
Tel: 69 229826 • Fax: 69 229920
E-mail: degernestorv@c2i.net
www.degernestorv.no

JÆRBU

GJØDSELPUMPER FOR ENHVER DRITTJOB!

Flere varianter. Robuste, fleksible og meget brukervennlige.

Type T-2 og T-2L
Pris eks mva.

41.900
inkl. kraftoverføringsakslinger

Hatleveien 4, postboks 14,
4368 Varhaug
Telefon 51 79 35 50
Telefaks 51 79 35 51
www.jaerbu.no

Ole G
Nord-Varhaug & Co a-s

Produsent til norske bønder siden 1938

ou r s s e s s e n

Artikkelserie om landbruk og klima

Alle som driver med jordbruk, skogbruk eller husdyrhold er mer opptatt av været enn de fleste andre, fordi været – klimaet, er avgjørende for det daglige arbeidet og inntektene. I en serie på 5 artikler vil høgskolelektor Thomas Cottis ved Høgskolen i Hedmark beskrive de klimaendringene vi står overfor og hvilke konsekvenser dette vil få for landbruket. Landbrukets egne utslipp av klimagasser og potensialene i produksjon av bioenergi blir også drøftet i serien.

Artiklene:

1. Kunnskap for å forstå klimaendringene
2. Konsekvensene av klimaendringene
3. Landbrukets utslipp og binding av klimagasser
4. Utslipp og binding av klimagasser gjennom husdyrhold
5. Biodrivstoff – nå og om 10 år.

Kunnskap for å forstå

MILJØ

Thomas Cottis
høgskolelektor ved
Høgskolen i Hedmark
Thomas.Cottis@hihm.no

På grunn av naturlige gasser i atmosfæren slipper kort bølget lys inn til jorda, men en passe mengde av de langbølgede varmestrålene fra jorda holdes igjen. Menneskenes aktivitet nå har økt atmosfærens innhold av disse klimagassene med over 35 prosent siden slutten av 1800-tallet. Den globale gjennomsnittstemperaturen har økt med 0,8 grader. I løpet av de neste 20–30 årene kan vi nærme oss en farlig høy temperatur på kloden.

Karbonsirkelen

– fotosyntese og forbrenning

Alt liv på jorda er avhengig av den naturlige sirkulasjonen av karbon og solenergi gjennom de to motsatte biokjemiske prosessene: Fotosyntesen og forbrenning. Når forbrenningen skjer i et levende vesen kalles det ånding.

Fotosyntesen foregår i alle grønne planter og i enkelte bakterier. I plantene eller bakterienes klorofyll blir solenergi brukt til å lage energirike karbonforbindelser (karbohydrater) og rent oksygen av vann og karbondioksid. Disse energirike karbonforbindelsene er de eneste energikildene som mennesker, dyr og delvis også planter, har for sine naturlige livsprosesser.

Energien får vi tak i gjennom ånding som skjer i kroppene våre. Når vi brenner ved eller halm skjer nøyaktig den samme prosessen, bare litt raskere. Den samme mengde karbondioksid som ble bundet i fotosyntesen slippes tilbake til atmosfæren gjennom ånding eller forbrenning. Cirka 95 prosent av alt karbondioksid som slippes ut er en del av denne naturlige karbonsirkelen. Det er de siste 5 prosentene – de som ikke er en del av karbonsirkelen, som hvert år gir økning i drivhuseffekten.

Drivhuseffekten er både livsnødvendig og livsfarlig. Uten drivhuseffekten ville temperaturen på kloden vært cirka 18 minusgrader.

For flere millioner år siden ble det dannet store mengder planter og andre organismer som så ble avsatt på havbunnen og senere dekket til med sedimenter. Mye av dette organiske materialet ble omdannet til olje og naturgass eller kull.

Når vi nå brenner olje, kull eller naturgass vil vi i løpet av et par hundreår slippe ut igjen i atmosfæren den karbondioksid som ble fjernet i løpet av mange hundre tusen år.

Sola

Sola er energi- og varmekilden for jorda. Solinnstrålingen varierer. Den følger i hovedsak en syklus på cirka 120 000 år. Når solinnstrålingen er på det svakeste blir det istid på den nordlige delen av kloden. Det er trolig cirka 30 000 år til neste periode med lavere solinnstråling. De siste hundre års økning i den globale temperaturen med 0,8 grader, har skjedd uten at det er registrert økning i solinnstrålingen.

Klimagassene

Atmosfæren består av 78 prosent nitrogen og 21 prosent oksygen, som til sammen blir 99 prosent. Disse gir ingen drivhuseffekt. Det er altså i den siste ene prosenten at vi finner drivhusgassene. Karbondioksid er den viktigste klimaforurensningen. De andre klimagassene er både sterkere og svakere drivhusgasser enn karbondioksid. Derfor regnes de andre gassenes drivhuseffekt om til karbondioksid-ekvivalenter. (CO₂-ekv)

Vanndamp er den viktigste driv-

husgassen. Vanndamp og skyer bidrar med om lag 2/3 av drivhuseffekten. Vanndamp regnes ikke med som utslipp. Atmosfærens innhold av vanndamp er helt avhengig av temperaturen på jorda. Jo mer det er i atmosfæren av de andre klimagassene – jo varmere blir det, og med det stiger atmosfærens innhold av vanndamp.

Karbondioksid er den viktigste drivhusgassen og har totalt gitt over 75 prosent av temperaturøkningen. Karbondioksid fra fossilt brensel – olje, naturgass og kull er den største enkeltkilden og har gitt 56,6 prosent av temperaturøkningen. Karbondioksid fra avskoging har gitt over 17 prosent av temperaturøkningen.

Metan blir dannet når organisk materiale omdannes uten lufttilgang. De viktigste kildene for metan er avfallsplasser, risproduksjon, olje- og kullutvinning og drøvtyggere. Metan bidrar til cirka 14 prosent av temperaturøkningen.

Lystgass blir dannet ved produksjon og bruk av kunstgjødsel og i enkelte industriprosesser. Lystgass står for cirka åtte prosent av temperaturøkningen.

Syntetiske drivhusgasser brukes i diverse forbruksvarer og i industrien. Disse gassene gir snaue to prosent av temperaturøkningen.

Utslippene av klimagasser i verden øker nå med tre prosent hvert eneste år.

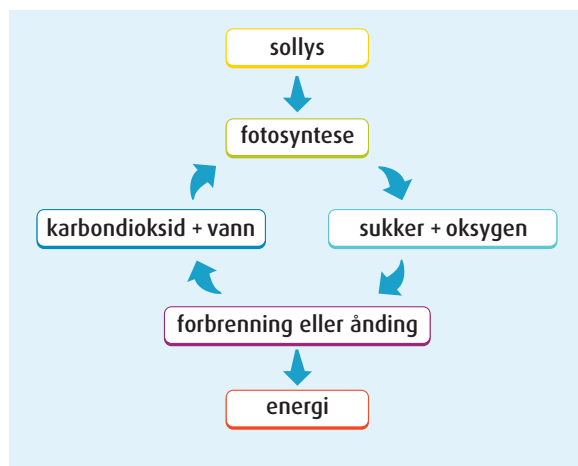
Temperaturutsiktene

Temperaturen har økt med 0,8 grader i gjennomsnitt på jorda siden slutten på 1800-tallet.

klimaendringene

■ Is som smelter og erstattes med barmark absorberer varme og gir en varmere klode. Foto: iStockphoto

■ Alle tror på klimaforskerne som sier at mengden klimagasser i atmosfæren har holdt temperaturen på jorda på pluss 13 og ikke minus 18 i tusener av år. Da er det litt merkelig at mange klarer å tro at den doblingen av klimagasser i atmosfæren som vi kan prestere fra 1920 til 2040, ikke vil gi farlig temperaturøkning.

For å unngå temperaturøkning på mer enn to grader sier FNs klimapanel at innholdet av karbondioksid ikke må overstige 350–400 ppm (parts per million). Vi har allerede 380 ppm karbondioksid. Det er tregheten i systemene som gjør at temperaturen ikke har blitt høyere – ennå. Om alle utslipp av klimagasser kuttes i dag vil temperaturen allikevel øke videre med 0,6 grader.

Det er mulig å flate ut temperaturøkningen på mellom 3–4 grader, men da må verdens samlede utslipp ned på to tonn CO₂-ekv per menneske og år innen 20–40 år. Hvis

menneskeheten ikke klarer å redusere utslippene av klimagasser kan temperaturen stige med seks grader eller mer.

De farlige tilbakekoblingseffektene

Det som særlig gjør klimaendringene så farlige er tilbakekoblingsmekanismene. Dette er forandringer i naturen som inntreffer når temperaturen øker og som selv vil øke temperaturen ytterligere.

De viktigste tilbakekoblingseffektene er:

1 Is og snøflater som erstattes av vann eller barmark: Is- og snøflater

reflekterer lysstråler. Når is og snøflater erstattes av vann eller barmark får vi en overflate som absorberer varme. Det gir enda varmere klode.

2 Mer vanddamp i atmosfæren: Jo varmere det blir – jo mer vanddamp i atmosfæren. Det gir enda varmere klode.

3 Smelting av permafrost: Allerede nå med 0,8 grader varmere klode har permafrosten i Sibir, Canada og Alaska begynt å tine mer om sommeren. Mye av disse områdene er sumper og myr som i tusener av år har vært frosne året rundt. Når disse smelter vil de gi fra seg store mengder metan og karbondioksid. Det gir enda varmere klode

I tillegg vet vi at verdenshavene har bundet halvparten av all karbondioksid som er sluppet ut fra fossil energi, fra før-industriell tid og fram til i dag. Havets evne til å ta opp karbondioksid avtar og frigjøring av karbondioksid fra havet øker når vannet blir varmere. Forskere har funnet klare tegn på at havene nå har liten netto binding av karbondioksid. ■

Oversikt over kilder kan fås ved henvendelse til forfatteren

Annen Etage i Alvdal

Utnytting av eksisterende bygg for å øke omsetningen.

REPORTASJE

Solveig Goplen

tekst og foto

solveig.goplen@geno.no

■ **Kraftførsiloen er spesialbygd og tar ikke golv plass der den henger opp under taket i andre etasje. Forsyner begge etasjer uten bruk av kraftfôrskruer.**

Fellestrekkene mellom spisestedet Annen Etage i Stortingsgata i Oslo og andre etasje i Alvdal er kanskje ikke så mange. Likevel er spisestedet Annen Etage avhengig av gode råvarer produsert på norske fjøs for å kunne gi kundene himmelske smaksopplevelser. På Berget gård i Alvdal har Olav Kjernmoen og kona Marit bygd om låven på fjøset fra 60-tallet til oppføringssenheter for egne og innkjøpte okser. Det hele startet med en spøk, og nå fremstår låven som et moderne fjøs for okser og kviger.

Bingefjøs fra 1960

Foreldrene til Olav bygde fjøs i 1960. De valgte å bygge lausdriftsfjøs eller såkalt bingefjøs. Fjøset bestod av fullspaltebinger med plass til ti kyr i hver. Da Marit og Olav tok over garden gikk de i gang med en større ombygging. Geita ble kuttet ut og de bygde om til liggebåser, mjølkestall og plansilo. Dette stod ferdig i 1989. Fjøset fungerte godt, men det var lavt under taket, 190 centimeter. Derfor var det etter hvert et sterkt ønske om å heve himlinga for å bedre luftkvaliteten. I tillegg var det et ønske om å ta vare på eget påsett. Broren, som drev nabogarden, var villig til å kutte ut ammekuproduksjon og selge 300–400 rundballer årlig. Marit og Olav vurderte fram og tilbake. Nybygg fristet ikke, prislappen ble for høy i tillegg til at de ikke ønsket et spøkelsesfjøs, som likevel måtte vedlikeholdes, midt i gards-tunet.

Fra spøk til handling

Spøken om å ta i bruk høylåven til husdyrrom begynte å ta form. Broren som er svært kreativ, og har egen mekanisk bedrift var en

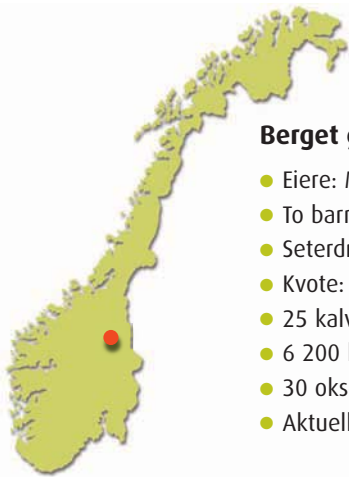
■ **Olav Kjernmoen har flere luftige planer. Hva med heis for å frakte dyr fra første til andre etasje?**

viktig støttespiller i arbeidet. Idéen var at andre etasje burde være så fleksibel at all innredning kunne fjernes slik at hallen kunne utnyttes til andre formål, dersom framføring av slakt ikke er interessant lengre. En annen mulighet skal være å bygge om til mjølkeproduksjon. Da vil det være plass til 40 liggebåser og mjølkegrav/robot og mjølkerom må bygges på utsida. Oppdrettet kan da plasseres i første etasje. De luftige planene begynte å ta form, og Marit og Ola var fast bestemt på å ta byggeprosessen over tid slik at de kunne utføre mye av arbeidet ved hjelp av familiens arbeidskapasitet.

Startet prosessen 2004

Det ble søkt Innovasjon Norge høsten 2004. De fikk 200 000,- kroner i tilskudd og rentestøtte til 1,2 mil-

lioner kroner. De lånte 1,5 millioner kroner i lokal bank. I 2004 rev de ut to gamle tårnsiloer og ryddet låven. Deretter arrangerte de låveball for 100 gjester. Vinteren 2004/2005 ble det lagt et tjukt lag med isopor oppå den gamle himlinga, så ble det lagt plast og armert. Dette var en lett og rask måte å få hevet himlinga på og fungerte som forskaling for det nye dekket, som er kjørbart. Det ble lagt to langsgående kanaler i isoporen til dragerne. All isoporen klarte de å få til en returavtale på. Entreprenøren tok den tilbake til en litt redusert pris. I tillegg ble det hogd furu som skulle brukes til understøtte. Våren 2005 var det klart for støyping. Mens kyrne var på setra, ble de 300 furustolpene satt opp nede i kufjøset. I løpet av

Berget gård i Alvdal kommune i Hedmark

- Eiere: Marit Stubsjøen Kjernmoen og Olav Kjernmoen
- To barn: Eline på 9 år og Ole Martin på 24 år
- Seterdrift i Einunndalen sammenhengende fra 1870
- Kvote: 109 tonn
- 25 kalvinger per år
- 6 200 kg per årsku
- 30 okseslakt per år
- Aktuelle i forbindelse med ombygging av høylåve til oksefjøs

- Andre etasje fremstår som et moderne ungdyrfjøs med de fleste fasiliteter. Vaierdrevet gjødseltrekk og liggeplass som strøs daglig. Til sommeren skal det monteres liggebåser til de største oksene, slik at reinholdet forenkes.

- Kufjøset har fått 55 centimeter mer takhøgde. Mokka føres gjennom fjøset i drensrør fra etasjen over.

to dager ble det støpt et 25 centimeter tykt dekke. Det gikk med 100 kubikkmeter med betong. 20 stålstoiler bærer andre etasje. Disse er fylt med betong og er plassert etter yttervegg og langs forbrettet.

Innflytting av dyr

Vinteren 2005/2006 ble det isolert i andre etasje. Forbrett og liggepaller ble støpt, og gjødseltrekk, ventilasjon og innredning montert. I mars kunne oksene flyttes opp i låven. Sommeren 2006 ble himlinga i kufjøset revet. Motorsag og rå muskelkraft var nødvendig da trevirke, isopor og sagflis skulle fjernes. Føderådskjerringa deltok med trillebår og spade. Til nyttår 2006/2007 var den nye himlinga i kufjøset ferdig. Takhøgden hadde økt med 55 centimeter, og det elek-

triske anlegget var lagt opp på nytt. I treveggen ble det montert inn ventiler, og ved hjelp av to vifter er klimaet blitt noe helt annet.

Sommeren 2007 ble inngangsparti, smittesluse og tankrom renoverert. I andre etasje ble resten av innredningen montert. Innredningen er utformet slik at oksene, på grunn av mindre «takhøyde» i bakkant av bingen ikke skal bli fristet til å gjøre fra seg der. Gjødseltrekket er et vaiertrekk, noe som Olav synes fungerer veldig bra. Det tar minimalt med plass. Mokka føres gjennom to drensrør ned gjennom første etasje og ned i den møkkjelleren som for øvrig er rustet opp for noen år tilbake. De disponerer i tillegg møkkjelleren på nabogarden. Hit kan det kjøres 250 kubikkmeter, noe som skjer i mars-april.

Til sommeren planlegges utbedring av fôringa i andre etasje. Det skal monteres opp en skinnegående fôrriver. Dermed vil utfordringa med langt rundballegras som dras ned i skrapearealet være løst.

Gode råd til andre

– En må være blå og gjøre mest mulig selv dersom en skal klare å bygge billig. I tillegg er det lurt å knytte til seg dyktige lokale entreprenører som kan faget. Hans Bakke sto for tegning og planlegging. Hovedentreprenør var Alvdal Bygg, og tilpassede løsninger og innredning ble levert av Almeks Alvdal. En kan ikke kjøpe det flotteste som finnes i markedet. Det å kjøpe brukt kan være en løsning. I tillegg må en finne seg i å bruke tid. Beregn god tid. Slik vi har opplevd det får en gjort 30 prosent av det en tror. Skuffelsen er stor når tidsplanen sprekker, avslutter Olav Kjernmoen. ■

Sommer, ferie og smittsomme sykdommer

HELSE

Elisabeth Kommisrud
utviklingssjef Geno
elisabeth.kommisrud@geno.no

Norge har hatt, og har fortsatt, god status når det gjelder alvorlige smittsomme sykdommer hos dyr. Dette kan være ett av norsk landbruks framtidige konkurransefortrinn, og vi har alle et felles ansvar for å opprettholde denne situasjonen. Sommer og ferietid medfører noen risikomomenter det kan være bra å tenke igjennom.

Utenlandske turister

Turister strømmer til Norge, og det er naturligvis bra. Det vi i landbruket skal være på vakt mot er at turistene kan ha dyr hjemme, eller at de kan ha vært i kontakt med dyr på annen måte like før de dro på ferie. Disse dyrene kan ha smittsomme sykdommer. Det er derfor viktig at det går minst 48 timer fra de hadde kontakt med dyr i hjemlandet til de har kontakt med våre dyr. Mange turister har dessuten medbrakt mat, og matrester er en potensiell smittekilde som ikke må komme i kontakt med dyr.

Norske turister

Vi er også selv turister. Nordmenn reiser til utlandet, både til nære og fjerne land. Når vi kommer hjem igjen er det viktig å ta forholdsregler slik at vi ikke har med mer enn ferieminner i bagasjen. Også for oss gjelder det at vi ikke skal ha kontakt med norske dyr før det har gått 48 timer siden vi hadde kontakt med dyr i utlandet. Dette krever som regel litt planlegging. Et annet moment er at det kan være greit å ta helt ferie, og ikke oppsøke dyrehold i utlandet.

Fottøy som er brukt i utlandet er også en risikofaktor. Dersom man reiser med fly kan det være lurt å ha et par sko i bilen, som ikke blir med til utlandet, og ta på disse før

man trækker inn i bilen etter hjemkomst. Er det snakk om bilferie, må man finne løsninger for fottøy når man kommer hjem, og unngå at sko brukt i utlandet brukes i fjøs og på beite.

Utenlandske røktere, teknikere og maskiner

Mange har etter hvert ansatte fra andre land, eller de får besøk av andre fagfolk som skal reparere eller montere utstyr. For disse bør de samme reglene gjelde som nevnt ovenfor. Eventuelt medbrakt utstyr må rengjøres og desinfiseres dersom det skal inn i norske fjøs. Noen kjøper kanskje brukt plog og harv fra utlandet? Pass på så maskinene er skikkelig rene. Jord- og gjødselrester kan inneholde smittestoff i lang tid.

Hvordan er situasjonen i verden?

Når man får besøk fra utlandet, eller selv kommer hjem fra ferie utenlands, er det en fordel å vite hvilke sykdommer som forekommer i de aktuelle områdene. Situasjonen kan forandre seg fort, og forholdsregler bør uansett tas.

Det kan likevel være greit å vite hvordan situasjonen antas å være, og Mattilsynets hjemmeside (www.mattilsynet.no) gir en del informasjon. Det går også an å kontakte Mattilsynet telefonisk for informasjon. Informasjon om smittsomme sykdommer i Europa får vi høre mye om, men fjernere verdensdeler hører vi lite om. Munn- og klauvsjuke finnes alltid et eller annet sted i verden, selv om vi ikke har det i Europa.

Spreer mennesker smitte ofte?

Heldigvis skjer ikke dette ofte, i alle fall er det ikke ofte det kan påvises at mennesker er vektor for smittespredning. Dette kan selvfølgelig ha sammenheng med at dyreeiere er flinke til å ta forholdsregler.

Matrester har derimot flere ganger vært årsak til store epidemier. Smittestoffer, for eksempel munn- og klauvsjukevirus, kan overleve i matrester relativt lenge. I forbindelse med store utbrudd av smittsomme sykdommer etableres gjerne spesielle forskrifter med forbud mot å ta med animalske produkter til Norge. Det er svært viktig at slikt regelverk følges!

Sommer og ferie skal gi gode opplevelser. Men, pass på; virus og bakterier tar ikke ferie!

■ Det tryggeste er å ta helt fri og unngå nærkontakt med husdyrhold i forbindelse med ferier i utlandet.

Foto: iStockphoto

Hva er viktigst?

Det aller viktigste vi kan gjøre er å unngå import av livdyr til landet! Og det gjelder hele året. Som eksempel kan vi nevne situasjonen med Blåtunge (Bluetongue) i Europa. Før 2006 var dette en sykdom med opptreden kun i Middelhavslandene. I 2007 og 2008 spredte sykdommen seg helt nord til Danmark. Dette er en virusssykdom som spres med knott. Den angriper alle hjortedyr, men det er sau som rammes hardest med høy dødelighet. Storfe er imidlertid den største smittesprederen. Vi har rikelig med knottarter som kan spre smitten i Norge, og selv om vi har lite knott om vinteren gir dette ikke trygghet. Virusset antas å overføres fra mor til foster, og dermed kan smitten spres med levende dyr hele året, også utenom knottsesongen. Blåtunge fører til store restriksjoner på forflytning av dyr, med tilhørende økonomiske tap. Danmark har allerede innført slike forflytningssoner for 2008.

Vi må prøve å unngå å få denne sykdommen til Norge, og det beste er å unngå import av levende dyr.

God ferie og lykke til!

■ Les også om Blåtunge på side 40

Q-bonden.no

Redigert av **Vibeke Mo**
vibeke.mo@kavli.no

Fellesbeite

Ved avreise til fellesbeitet er det svært viktig at de gir beskjed til meieriet om når samarbeidet starter. Det skal også skrivast ein samarbeidsavtale mellom dei ulike deltakarane, samt at vi får ei oversikt over kontaktperson og andre viktige saker vedrørende drifta. Skjema finn de på www.q-bonden.no.

Det er også lurt å forberede seg til sesongen 2008 ved å ta spenepøver og enkeltkupøver – dermed skaffer du fellesbeitet ei oversikt over jurhelsa og mulig smittepress. Snakk med oss i Q!

Q inngår avtale med Ecolab

Q-Meieriene og Kavli Norge har inngått en samarbeidsavtale på vaskemidler og kompetansebygging på hygiene med Ecolab. I den forbindelse har vi laget et tilbud der melkeprodusenter kan få kjøpt rengjøringsmidler, hygieneprodukter og diverse relevante produkter til å oppnå god hygiene i fjøset til en god pris. Dette gjelder i første omgang produsenter som leverer til Gausdalmeieriet. Det vil være to Q-lager, ett i Gausdal og ett på Dovre.

Fruktbart brunstkurs i april

Det kan ofte være ei utfordring både å oppdage brunst og få kalv i kua. Dyrlege Lars Navelsaker fra Gausdal tok med bakgrunn i dette initiativ til å arrangere et kurs om brunst og fruktbarhet i samarbeid med TINE og Q-Meieriene. Kurset var fordelt på to kvelder, der første kvelden var teori og seks dager senere møttes alle igjen til teori, kaffi, kaker og holdvurderingsøvelser i fjøset til Gudbrand Myklebø i Svatsum. 14 gårdbrukere utnyttet muligheten de fikk, og forhåpentligvis lærte mer om både brunst og fruktbarhet hos storfe. Vi håper deltakerne gjorde nytte av kurset, og vi er spente på om kurset vil ha innvirkning på fruktbarheten i Gausdal!

Nytt betalingsregelverk

Betalingsregelverket og den nye kvalitetsplakaten er no sendt ut til samtlige henteplasser. Heng plakaten synlig, gjerne ved sidan av tankbillappen, slik at alle som er med på mjølkearbeidet er informert om kva resultatata betyr, og kva som er grenseverdier. Skal ein ha kontroll på mjølke kvaliteten er det viktig å sjekke resultat frå tankprøvene, og resultat får du 3-4 gonger i måneden på tankbillappen. Har du spørsmål om verdiane så ring oss gjerne for å diskutere resultatet og vidare strategi.

Ung i Buskap

Hei!

■ Anne Bjørseth (13 år) til høyre sammen med søsteren Marit og telemarkskalven Rose. Foto: Arnt Bjørseth.

■ Jeg heter Anne og bor på en gård i Stjørdal i Nord-Trøndelag. Jeg er 13 og blir 14 til høsten.

På gården driver vi med melkekyr. I tillegg til kyrne har vi noen høner, fire katter, noen kaniner og en hund som heter Mia.

På fritiden er jeg blant annet med på 4H og friidrett, noe jeg synes er veldig morsomt.

Jeg har deltatt på kalvestilling to ganger, en i 2004 og en i 2006 på landbruksmessen Agrisjå på Stjørdal.

Det var en helt spesiell opplevelse. Jeg fikk et godt forhold til kalven, og det var morsomt å lære den å gå med grime og så videre. Noen ganger kunne det også være litt slitsomt, spesielt når kalven ikke ville høre etter. Men det var verd strevet.

I 2006 stilte jeg ut en telemarkskalv som vi kalte Mø. Hun var veldig snill og grei, men litt sta. Mø er fremdeles veldig tam, og er lett å leie. I år har Mø fått sin første kalv. Vi gikk og ventet på den

hele vinterferien, men den kom ikke. Første skoledag, mens jeg var på skolen kom den til i en veldig dramatisk fødsel. Når jeg kom hjem fra skolen, gikk jeg ut og prøvde å få i den litt mat. Etter hvert greide jeg å få i den litt mat.

Litt senere når jeg gikk ut, var kalven veldig kald og den lå og skalv. Jeg hentet et gammelt teppe og bredde over den og pappa kom med en vifteovn. Jeg satt og passet på kalven resten av kvelden, og den ble bedre etter hvert.

I år er det også Agrisjå på Stjørdal fra 14. til 17. august. Jeg og en god venn, Ingrid Sofie, har tenkt å stille ut kalven som er ungen til Mø. Kalven er nå helt frisk og vi kaller henne Valentina. Ingrid Sofie er en nabo som jeg kjenner gjennom 4H. 4H bruker å ha boder på Agrisjå, så jeg kommer sikkert til å hjelpe til der i tillegg.

Å stille ut kalv er veldig artig. Det er premiering, og du får fortelle litt om kalven til et stort publikum. Jeg vil anbefale det.

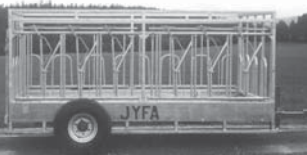
BUSKAP

I NESTE NUMMER

- Kaldfjøs til ku i Nord-Østerdal
- Ny fruktbarhetsindeks tatt i bruk
- Konsekvenser av klimaendringene
- pluss mye, mye mer

Originalen fra Danmark!

KOMBIVOGN

Til foring, fanging og transport av storfe.

TRANSPORTVOGN

Til gris, sau og storfe.

SAMASZ - NORGES BILLIGSTE SLÅMASKINER?

MYHRES maskinomsetning

3158 Andebu
Tlf. 33 44 00 76

www.myhresmaskin.no

Smått til nytte

Gi mer melkeerstatning

Generelt anbefaler vi helmelk til kalver for å få i de nok energi. Dette er spesielt viktig de første tre ukene. I følge kurset Go'kalven må en gi 8-9 liter melkeerstatning (blanding 12,5 prosent tørrstoff som tilsvarer 125 gram pulver til 1 liter vann) for at det skal tilsvare energiinnholdet i 7 liter helmjolk. Dette trenger en kalv på 45 kilo for å vokse 700 gram/dag, som er gunstig for å få en robust kalv. Rutiner for kalibrering og innstilling av kalvemjolkautomat er viktig for å sikre rett dosering av pulver og vann. Optimal porsjonsstørrelse for automater er 1-1,5 liter. Små mjølkemengder er positivt, men kan også medføre suging, fordi sugerefleksjonen utløses uten at kalven blir tilfredstilt og mett. Smokker på kalvemjolkautomat bør sjekkes jevnlig og skiftes ut når de blir slitt. Slitte smokker gjør at kalven får i seg store mengder mjølk på kort tid, og at noe av mjølka havner i vom i stedet for i løpen. Vi ser at en del besetninger har lavere tilvekst enn anbefalt. Tilvekstmåling kan man gjøre enkelt med målebånd og plote inn på tilvekstkurve eller be gjerne rådgiver/veterinær om hjelp.

HT Storfe

Kald melk – mer diare

Helmelk koagulerer i kalvens løpemage. En stor del av kasein- og fettinnholdet i melka blir igjen i løpemagen og frigis gradvis til tynntarmen. Ved nedbryting i tynntarmen er opptaket av laktose og vannløselige protein meget effektivt. Koaguleringen er derfor viktig for god utnyttning av melka. Melkas temperatur påvirker hvor fort koaguleringen skjer. Får kalven melk på 38 grader har den koagulert i løpet av fem minutter. Holder melka bare 15 grader tar det hele seks timer før melka har koagulert i kalvens løpemage.

Husdjur 3/2008

Helmelk er best

Også i Sverige er konklusjonen at helmelk eller melkeerstatning basert på skummet melk det beste for kalven opp til tre ukers alder. Kalven bør de tre første ukene få protein fra melk som inneholder kasein. En del kalveerstatninger inneholder vegetabilsk protein som passer dårligere til kalvens enzymer. Vegetabilske karbohydratkilder bør unngås da kalven ikke har en fordøyelse som kan ta hånd om dette. Det er også et problem med en del melkeerstatningsprodukter at det må gis urealistisk mange liter drikk om dagen for at kalven skal få dekket sitt ernæringsbehov. Selv om det finnes alternativ til helmelk som er billigere kan det bli dyrt å spare penger akkurat på dette.

Husdjur 3/2008

Fullførvogn eller automatisk føring?

Konsulent Mads Urup Gjødesen, Dansk Kvæg, mener førløstikken må vurdere nøye før valg av system. Automatisk utføringssystem er dyrere enn fullførvogn, men ved nybygg spares en god del på smalere førbrett. Hvis en også sparer en traktor blir regnestykket enda gunstigere. Men en senere utvidelse av fjøs blir mer komplisert enn hvis en velger fullførvogn og bredt førbrett. Automatisk føring gjør at det kan føres oftere (friskere fôr på førbrettet), er tidsbesparende hvis fôret er lagret nært fjøset og gjør at det kan føres mer individuelt til grupper. Fullførvogn er på sin side mer fleksibelt hvis fôret er lagret lengre vekk fra fjøset eller ungdyrene er oppstallet i separat fjøs. Det er et enklere system å betjene, og en kan føre selv om strømmen blir borte.

Kvæg 3/2008

Test av utskillingsenheter

Både ved mjølkestall og AMS er det behov for å lede kyr som skal insemineres eller sjukdomsbehandles til en egen binge etter melking. En FarmTest i Danmark har vurdert ulike utskillings-systemer. FarmTest anbefaler at drivgangen umiddelbart før og etter utskillingsporten (smartgate) ikke skal være for bred (90 centimeter er nok). Hvis gangen er for bred før porten kan kyrne gå side om side og for mange kan bli skilt ut. Er gangen for bred etter porten kan en risikere at kyr snur seg og sperrer for nye kyr som skal skilles ut. Det er viktig å unngå støy fra utskillingsporten og at kyrne kan få slag fra porten. Kua skal ikke føle at utskillingen er noe ubehaglig. Rapporten er tilgjengelig her:

http://www.lr.dk/bygningerogmaskiner/informationsserier/farmtest/ft_kva_057_separation.htm

Kvæg 3/2008

Øker mest i Norge

Tall fra ku-kontrollen i respektive land forteller at i 2007 økte avdråttene mer i Norge enn i Sverige og Danmark. I Norge steg avdråttene med 171 kilo mot 137 kilo i Danmark og 128 kilo i Sverige. Prosentvis er stigningen henholdsvis 2,3, 1,6 og 1,4. Muligheten til å produsere over kvoten i 2007 forklarer nok noe av den uvanlig store avdråttøkningen vi hadde i 2007.

Kurs i dyrevelferd

I begynnelsen av april var det registrert 73 studieringer i kurset Dyrevelferd for storfe. Det er ingen tvil om at det er trøndelagsfylkene som har kommet best i gang med dette studieopplegget. 86 prosent av de registrerte studieringene er nemlig i Trøndelag. På tide at de andre fylkene får opp farten?

NRF på høgjellsbeite i Rondane er flinke til å finne dei gode beiteflekkene i fjellet. Her frå Eldåseter 950 moh, bølingen tilhører Bersvein og Else Mari Bjørke på Sør-Fron. Foto: Mari Bjørke.

Lesernes side

Nytt brev fra Smukken

■ Hei, her er eg att!

Fyrste gongen eg var i bladet Dykkar var eg liten, snill og uskuldig. No er eg vorten stor og sterk og vil helst sloss.

Det er uforståeleg at eg som er så energisk og full av liv skal vera botten døgeret rundt. Einaste som skjer om dagane er dei tre gongene eg får mat. Og når nokon klappar meg, eller at eigaren min set seg på hovudet mitt, så eg får kasta han opp i lufta. Eg skjønar ikkje at han torer. Han er nok ikkje klar over kor store krefter eg har.

Snipp, snapp snute, no er snart storyen om praktfulle meg ute.

Helsing Smukken i Hardanger.

PS! Eg bur fortsatt hos Harald Bjotveit jr., 5778 Utne.

To avlsdiplomer til Klepp

■ På regionmøtet i Sør ble det delt ut to avlsdiplomer og begge gikk til Klepp! På bildet ser vi de stolte diplomvinnerne, (fra venstre) Torbjørg og Ommun Braut for oxen 10177 Braut og Bjørg og Jonas Hadland for oxen 10225 Salte. Fotograf er Olav Håland.

Enhjørning

■ May Helene Bogslø har sendt oss et bilde av ei ku med et litt spesielt hode med to hudutposninger og et ekstra horn i panna som en enhjørning. Eier er Rune Haugland på Bryne i Rogaland. Han forteller at 692 Berta har vært slik hele tida, men at hun fungerer helt greit som melkeku. Kua har hatt en kalv og venter neste kalv i juni.

7-tallsserien

■ – Jeg ønsker å få dette bilde inn på lesernes side i Buskap, skriver Merethe Mo til oss. Bilde er av ei ku med et tydelig 7-tall i panna. Kua heter 332 Sjulín og er født 27/2-2005 hos Einar Moe i Rogne. Sjulín er datter av 286 Golin og 5386 Heimtun. Merethe forteller at hun tok bildet sommeren 2007.

ECOLAB®

Klovpleie...

Har du kontroll over din klovshunnhet, eller trenger du et system som sikrer deg et optimalt overblikk!

Med Incidin Okto D og Inciprop Hoof D får du et komplett klovpleiesystem!

Ring for informasjon

Ecolab a.s.
Stålverksvn. 1B
Postboks 6440, Etterstad
0605 OSLO
Telefon: +47 22 68 18 00
Servicetelefon: + 47 916 48 770
Faks: +47 22 68 20 50
www.ecolab.no

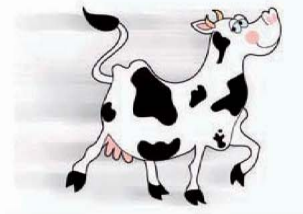
Effektiv mot sykdomsfremkallende klovbakterier

Meget virkningsfull, selv ved lave temperaturer

Rengjør, desinfiserer og pleier i en arbeidsomgang

Miljøvennlig

Patentert formulering

«Evigvarende» veggkledning til driftsbygningen

Våre plater er av toppkvalitets Polyetylen med mål 1200 x 2400 mm.

- Platene er ideelle til bruk i melkerom såvel som binger.
- Kan monteres rett på stender.
- Fukt- og syrebestandig, vedlikeholdsfri og miljøvennlig.

For nærmere informasjon, ta kontakt på tlf. 750 27 880 eller via e-post: post@plast-sveis.no
Se også vår hjemmeside: <http://www.plast-sveis.no>

PLAST
SVEIS AS

BERG, 8920 SØMNA
TLF. 750 27 880 – FAKS 750 27 881
E-POST: POST@PLAST-SVEIS.NO

SPALTE-SLIPNING

Tlf. 0045 99 98 97 40
www.himmerlandsvikarservice.dk

**Himmerlands
Vikarservice**

– en del af Dansk Landbrug

Sionor leverer:

Mineralbøtte til storfe/småfe

EU's mest solgte mineral.
For nærmeste forhandler – kontakt oss!

Løkkeåsveien 24 • 3138 Skallestad • Tlf.: 33 38 84 50
Faks: 33 38 84 05 • E-post: post@sionor.com

SIONOR
www.sionor.com

Holdbarhet – eller levetid – er en egenskap som har fått mye oppmerksomhet i internasjonal storfeavl de seinere åra. Egenskapen omtales blant annet som «longevity», «survival», «productive-life» og «herd-life», som alle er ulike mål på kuas levetid.

Interessen for og bruken av denne egenskapen er nok først og fremst et resultat av mangel på gode data for egenskaper som helse og fruktbarhet i mange land. Levetid kan betraktes som en samleegenskap, og brukes istedenfor direkte seleksjon på de underliggende egenskapene (blant annet helse og fruktbarhet).

Komplisert egenskap

Bortsett fra at levetid er enkelt å registrere (trenger fødselsdato og utraneringsdato) er dette en komplisert egenskap i avlssammenheng. Kuas levetid er et resultat av en lang rekke andre egenskaper. Noen kyr utraneres som en direkte følge av sjukdom, skade eller dårlig fruktbarhet, men de fleste kyr utraneres som et ledd i driftsopplegget. En har for mange kyr i forhold til plass eller mjølkekvote. Noen må utraneres, og en velger å utranere kyr som på grunn av produksjon, celletall, lynne, fruktbarhet, jur, bein, eller andre ting kommer dårligere ut enn de andre kyrne i besetninga. Hva som vektlegges vil derfor variere mellom besetninger.

Et annet problem er at opplysninger om reell levetid for oksens døtre ikke vil være tilgjengelig for mange år etter at avkomsgransking foreligger for andre egenskaper. Særlig for okser med god holdbarhet på døtrene vil det ta lang tid før slike data foreligger.

Holdbarhet

Holdbarhet er en egenskap som brukes i internasjonal storfeavl, og det har fra ulike hold, blant annet gjennom tilbakemeldingene fra «NRF 2025», kommet ønsket om at dette er en egenskap vi bør vurdere å ta i bruk i avlsarbeidet med NRF.

Låg arvegrad

Overlevelse i første laktasjon definert som en enten eller egenskap (utrangert eller ikke) er et alternativ for å få en egenskap som kan brukes i avkomsgransking. Overlevelse 300 dager etter første kalving er en egenskap med en arvegrad på to prosent for NRF. Det kreves informasjon fra store dattergrupper for å beregne sikre avlsverdier for egenskaper med låg arvegrad.

Sterkest sammenheng med mjølk, mastitt, jur og lynne

Korrelasjoner mellom avlsverdier gir en indikasjon på avlsmessige sammenhenger. Avlsverdier for overlevelse 300 dager etter første kalving viser sterkest sammenheng med avlsverdier for mjølk (kilo mjølk og kilo protein med korrelasjon på henholdsvis 0,39 og 0,34), deretter kommer avlsverdier for mastitt, jurtype, jurbalanse og lynne med korrelasjoner mellom 0,20 og 0,25.

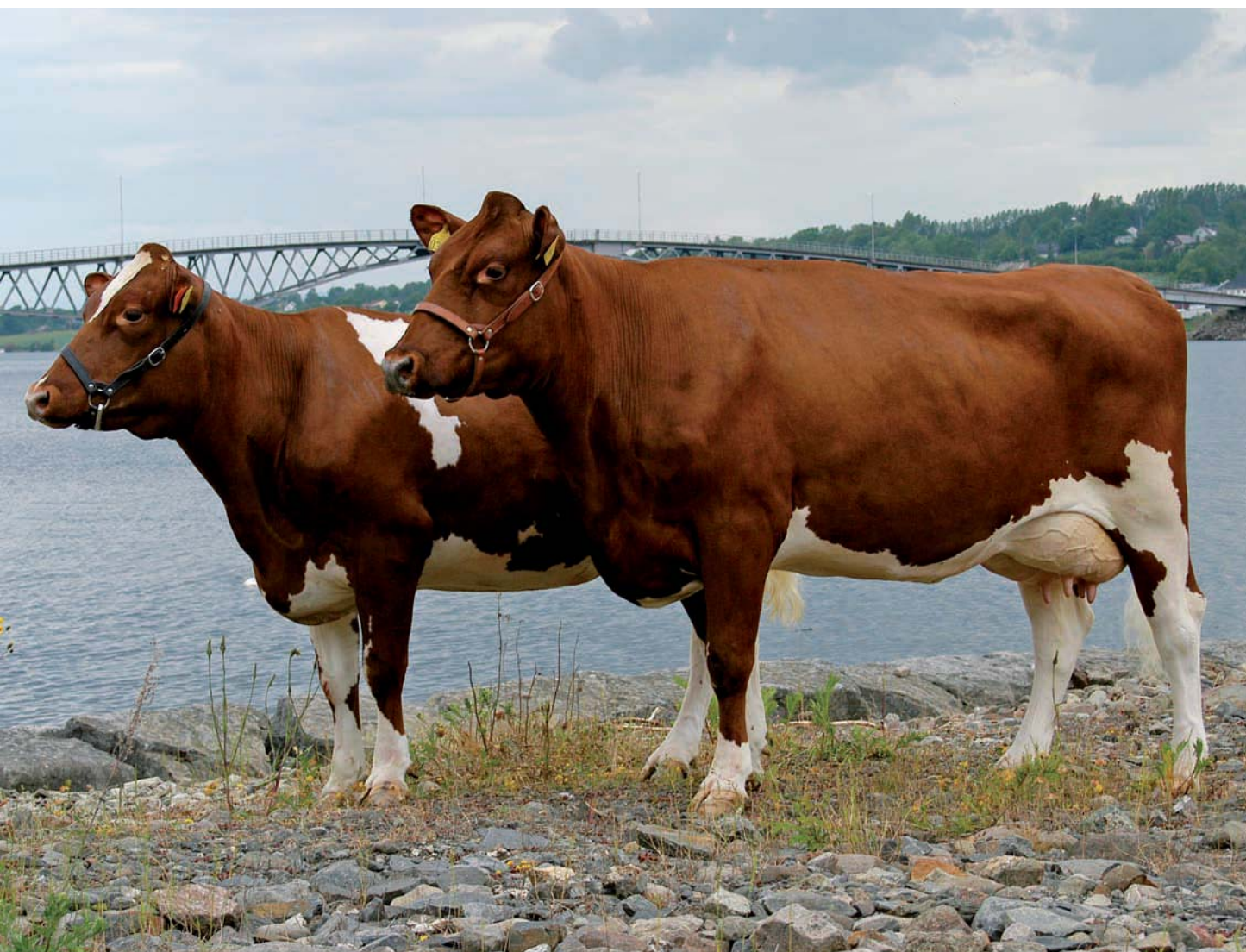
Foreløpige analyser tyder på at døtre etter toppokser særbehandles når det gjelder utranering. Okser som Galde og Ulsaker har middels eller svakt negativ avlsverdi for overlevelse hvis avlsverdier beregnes basert på døtrene de hadde som ungekøyer, men hvis vi inkluderer alle døtre i beregningen får de svært gode avlsverdier for overlevelse. Dette kan forklares med at døtrene deres ble utrangert etter andre kriterier etter at de ble elite-

okser. Fordi fars avlsverdi er kjent og gir forventninger kan døtre etter toppokser få «en sjanse til», selv om de for eksempel ikke tar seg etter inseminering eller får mastitt.

I Norge er det svært få kyr som må utraneres som en direkte følge av sjukdom, skade eller dårlig fruktbarhet, og det er derfor stort rom for slik særbehandling. Uttranering eller ikke er en beslutning som tas av den enkelte produsent basert på mer eller mindre objektive og målbare kriterier. Særbehandling er en effekt det er vanskelig å korrigere for i beregning av avlsverdier, fordi omfanget og nivået av dette vil være ulikt i forskjellige besetninger. Det kan gjelde noen, men ikke alle toppokser, det vil gjelde ulike okser i ulike besetninger og så videre. Dette fenomenet gir oss derfor en tilleggsutfordring når det gjelder å utnytte informasjon om holdbarhet i avlsarbeidet.

Gjennomsnitt levetid er ikke et mål på holdbarhet

Gjennomsnitt levetid i populasjonen er et resultat av fruktbarhet og driftsopplegg. I en situasjon med god fruktbarhet og lite dødfødsler, der kyrne i gjennomsnitt får en kalv per år, og hvor de fleste kvigeikalver settes på, vil gjennomsnittskua utraneres rundt fire års alder hvis populasjonsstørrelsen skal holdes konstant. Gjennomsnitt levetid i populasjonen sier derfor ingenting om hvor holdbare kyrne er.

Hva menes med god holdbarhet?

Er ei holdbar ku ei frisk, fruktbar og problemfri ku med høg produksjon? Dette er avlsmålet for NRF, og samla avlsverdi er kanskje det beste målet på holdbarhet?

Fordi levetid, og også overlevelse i første laktasjon, er et resultat av en lang rekke andre egenskaper (for eksempel avdrått, helse, fruktbarhet), og fordi egenskapen påvir-

kes sterkt av faktorer som er vanskelige å måle (for eksempel forventninger, særbehandling, «trynefaktor») kan det være mer effektivt å forbedre holdbarhet gjennom å

drive avl direkte på de underliggende egenskapene.

I det videre arbeidet vil vi undersøke om det finnes aspekter av holdbarhet som ikke allerede er dekket opp av egenskaper som inngår i samla avlsverdi. Vi vil også undersøke om det er grunnlag for å revidere enkelte delindekser, for eksempel jurindeksen, slik at de i større grad måler kuas holdbarhet. ■

Ivareta sikkerheten

Solveig Goplen

solveig.goplen@geno.no
tekst og foto

■ Roar Prösch har inseminert ku siden 1962. Han vet hva han snakker om når han beskriver utviklinga av sikkerheten på arbeidsplassen for inseminerende personell. De siste årene har flere og flere insemineringer blitt utført uten hjelp. I tillegg er tilrettelegginga veldig dårlig. Mange ganger skal inseminøren selv fikserte kyr ute i løsdrifta. Slikt er uholdbart mener Roar. Dette skjer også i nye fjøs.

Skadet sist vinter

Selv ble han skadet for få uker tilbake. Ulykken skjedde under inseminering av ei kvige. Kviga stod oppbundet på ei rekke med fem kviger. Det fantes ikke båskskinner, dermed fikk kviga mulighet til å bevege seg sidelengs. Med handa inne i endetarmen på kviga ble han sparket av nabokviga og ble liggende i skantillen. Det var ingen andre til stede men Roar var heldigvis ved bevissthet. Etter hvert kom han til behandling, og skaden var omfattende. Høgre skulder var vridd ut av ledd. To muskelfester var revet av og leddkapselen var svært ødelagt. En større operasjon måtte til, og en langvarig rekreasjon ble forespeilet.

– Generelt er nok skade og slitasje i skuldrene en av de vanligste årsaker til uførhet hos de som utfører inseminasjon, mener Roar Prösch.

Mangel på oversikt

– Jeg tror Geno mangler oversikt over hvor mange nesten-

Sikkerheten for inseminerende personell er per i dag ikke god nok. Flere og flere insemineringer utføres uten tilstrekkelig tilrettelegging.

ulykker som i virkeligheten skjer. Inseminerende personell er delvis selvstendig næringsdrivende (veterinærene) og seminteknikere ansatt av Geno. De to gruppene er ikke flinke nok til å melde fra.

Hva som skal til for å bedre forholdene er jeg usikker på. Det at bønder må betale ekstra når det ikke er folk til stede tror jeg ikke er vegen å gå. Det blir som å kjøpe seg fri fra ansvaret for arbeidsmiljøet på gården. I tillegg mener jeg at Geno bør øve press mot bygningsplanleggere og eventuelt Mattilsynet for at fjøsene skal utformes på en

slik måte at insemineringsarbeidet kan utføres under sikre forhold. Skrekkscenariet er når en nyutdannet inseminør skal ut i felten. Hvordan skal vedkommende oppnå et godt resultat når dyret er stresset og farer frem og tilbake? Det er ikke så enkelt å komme gjennom børhalsen. Jeg tror kanskje at bøndene må bli mer klar over at slike forhold innvirker på drektighetsresultatet i besetningen. Det at dyra er rolige, og omgivelsene er rolige tror jeg er veldig avgjørende for et godt resultat. I tillegg er det viktig at det ikke går for lang tid fra

sæden tas fra dunken og insemineringen er utført. Det er derfor en håpløs situasjon når vi først skal finne dyret og så fikserte det. Da går tida fort og kvaliteten på sæden kan forringes, sier Roar

Rope varsku

Roar mener at det er på tide å sette ned foten. Slike arbeidsforhold er ikke til å leve med. Resultatet på arbeidet blir ikke bra, og en begynner å grue for å utføre arbeidet på enkelte gardar. Roar mener at avtaleverket må innskjerpes for å unngå mange skader i framtida. Det vi ser nå er ei utvikling i negativ retning som husdyrbruket er lite tjent med. Arbeidsmiljøet er en viktig del av hverdagen både for dyreeier og for de som skal stå til tjeneste for husdyrbruket.

■ Det finnes solskinnshistorier. Sjukebinger med fanghekk og båskskinner som kan heises opp og ned er en løsning som skulle vært mer utbredt. Det er viktig at dyrene blir fikserte slik at de ikke kan bevege seg for mye fram og tilbake eller sidelengs.

“Norsk” Melkeerstatning

Forhandlere av Sprayfo:

Sprayfo Blå for kalv

Basert på melkeråstoff levert av

Mikro fettpartikler redusert til 1/1000-del og kapslet i protein gir svært god fordøyelighet.

- Meget lettoppløselig
- Lang holdbarhet, 12 måneder
- Ikke fettavleiring i spann og slanger
- Reduserte diarétilfeller
- Melkeprotein + litt hveteprotein (ikke soya)

S.S.P. = Sprayfo Sikkerhets Pakke

Mikro Innkapslet Fett
For bedre tilvekst med mindre risiko.

SLOTEN Syre-Mix
For en naturlig barriere mot sykdomstrømikallende bakterier

Immuno Active+
For en bedre naturlig motstandskraft.

Probiotic (ikke til lam)
For en sunn mikroflora i fordøyelsessystemet.

Villi Vital
For en sunn tynnarm.

Prebiotic
For en stabil flora i tykktarmen.

Sprayfo fremmer en aktiv immunitet
Gir bedre tilvekst og friskere dyr

Les mer om våre produkter på www.husdyrsystemer.no

Gsthold/Akershus:	
Hedmark Maskin.....	63 83 90 00
Dissrud Fjøs og Maskin.....	63 96 63 11
Norgesstør Øst.....	69 81 49 40
Norgesstør Øst Sloråfoss.....	63 85 46 60
Hedmark:	
Absolute Farmer Rudshøgda.....	62 57 69 77
Norgesstør Stranda Brannen.....	62 35 15 00
Beråst.....	91 60 80 89
Tynset varetak.....	95 12 86 43
Vingelen Innkjøpslag.....	62 49 44 01
Fjordal Innkjøpslag.....	62 49 00 20
Løten Malte.....	62 50 89 89
Norgesstør Fisa.....	62 95 54 44
Oppland:	
Fron Traktor Service as.....	61 29 24 60
Norgesstør Vinstra Bruk.....	61 29 01 20
Norgesstør Ottadalen, Lom.....	61 21 18 20
Norgesstør Ottadalen, Vågå.....	61 23 70 72
O. Grodåviken Landtrek.....	61 34 25 50
Norgesstør Hadeland.....	61 33 68 20
Buskvernd:	
Knut Olav Skjermo Lbrustyr.....	906 38 638
Vestfold/Telemark:	
Vestfold Lbrteknikk.....	33 06 49 40
Norgesstør Vestfold.....	33 06 48 80
Borgen Aklernolle.....	33 33 93 90
Eik Hjartrdal.....	35 02 49 27
Heggtveit, Seljord.....	91 18 37 50
Agder:	
Wikstad Maskin as.....	38 15 34 00
Eik Lypodal.....	38 33 10 10
Varse Malte.....	38 39 36 66
Rogaland:	
Byrre Landbruksservice as.....	51 77 07 00
Agård Landbruksentler as.....	51 61 19 40
Coop Agård Byggenmarked.....	51 61 29 90
Bændenes innkjøpslag, Sandnes.....	51 66 08 81
Coop Vigestad.....	51 79 16 10
Dalane Innkjøpslag.....	51 49 71 97
Rogaland/Sunnhordaland:	
Hegra Karmøy.....	52 84 67 88
Tor Sønhus Landhandel.....	91 62 15 04
Hordaland:	
Grendeservice.....	56 51 09 15
Real Maskin.....	97 67 08 27
Sogn og Fjordane:	
Anga Traktor og Maskin.....	57 72 45 90
Hillestad Traktorervice as.....	57 68 43 40
Hole Traktor og Maskin as.....	57 66 72 00
Askvoll Servicesenter.....	57 73 06 15
Møre og Romsdal:	
Barnst Maskin.....	70 25 71 20
Norgesstør Dye.....	70 04 21 72
Fresford Lbr og Fritid.....	71 18 34 66
Rindal Bil og Lbr senter.....	71 66 48 12
Norgesstør Ren Malte, Vinndia.....	71 65 86 61
Sør-Trøndelag:	
Dalebakken Maskin as.....	72 52 45 05
Norgesstør Dalebakken.....	71 51 30 90
Norgesstør Coop Lensvik.....	72 49 16 50
Norgesstør Orka.....	72 48 75 50
Norgesstør Orka, and Skyeva.....	72 49 57 70
Norgesstør Lundamo.....	72 67 84 10
Rolf Sværre Holm, Oppdal.....	90 72 67 55
Innkjøpslaget Kyvesæterøra.....	72 45 24 33
Nord-Trøndelag:	
Tengen as.....	74 13 46 20
Trøndelag Traktor as.....	74 07 95 66
Dalens Maskinverk.....	97 12 73 40
Norgesstør Bolkan.....	74 80 90 10
Nordland:	
Torbjørn Thorvaldsen.....	75 04 83 12
Bjorne Landbruksservice as.....	75 18 40 23
Bjorne Landbruksentler as.....	75 19 15 77
Sveire Forsbakk, Fauske.....	99 74 81 04
Troms:	
AS Tema.....	77 18 83 98
Andreas Lund.....	77 07 70 56
Bændenes innkjøpslag.....	77 72 25 50
Storsteinnes.....	77 72 25 50

4619 Mosby • Tel: 38 11 81 00 • Faks 38 11 91 30

Kva skjer?

HELSE

Astrid Berg

seniorrådgivar/veterinær
Mattilsynet, tekst og foto
Astid.Berg@Mattilsynet.no

Samfunnet har forventningar til at produksjonen av mat i Norge skjer på ein måte som ikkje bare gir trygg mat, men som og sikrar god dyrehelse og dyrevelferd. I Norge har dyr eigenverdi. Sjukdom hos dyr gir dårleg dyrevelferd i tillegg til at det fører til økonomiske tap for næringa.

A-sjukdom

Dette er dei mest alvorlege sjukdommane som for eksempel munn og klauvsjuka, blåtunge, miltbrann og brucellose. Fugleinflensa og klassisk svinepest er og A-sjukdomar. Ved utbrot av A-sjukdom vil det offentlege gå inn med omfattande tiltak for å bekjempe sjukdommen. Munn og klauvsjuka er ein svært smittsam sjukdom som vil bli bekjempa med «stamping out», avlivning og destruksjon av alle mottakelege dyr. Og ikkje bare dyra på den ramma garden, men alle mottakelege dyr i ei sone på tre kilometer rundt. Utbrot i eit dyretett område vil få voldsomme konsekvensar. Etter at dyra er avliva og destruert vil det bli svært omfattande tiltak med vask og desinfeksjon av alle driftsbygningar, bolighus, maskinar, bilar med vidare på garden. Organisk materiale som gjødsel, fôr og melk skal behandlast etter strenge reglar. Smittestoff skal fjernast frå jord, grusveger og så vidare. Ved utbrotet av munn- og klauvsjuka i Storbritannia i 2001 vart totalt 9 492 besetningar slakta ned og destruert, til saman 6 245 000 klauvdyr.

Munn- og klauvsjuka vart sist påvist i Norge i 1952. Miltbrann vart sist påvist i 1993. Blåtunge er på rask frammarsj i Europa og vart påvist i England og Danmark hausten 2007.

B-sjukdom

Dette er og sjukdommar der det offentlege vil gjera tiltak for å bekjempe sjukdommen, men ikkje med så drastiske tiltak som ved A-sjukdom. Aktuelle tiltak er restriksjonar på kontakt med andre dyrehald, kjøp og salg av dyr og dyreprodukt, nedvasking og desinfeksjon av bygningar og utstyr. Enkelte B-sjukdommar som ringorm og salmonellainfeksjonar har vi her i landet. BVD som sist vart påvist i 2005 er og ein B-sjukdom.

I denne gruppa er det og sjukdommar som vi ikkje har som for eksempel IBR/IPV, leukose og BSE (kugalskap).

C-sjukdom

Dette er sjukdommar der det offentlege normalt ikkje vil gå inn med tiltak. Eksempel er vondarta katarrfeber, piroplasmose, sjodogg, smittsam diaré og smittsam luftvegsinfeksjon. Men det er verdt å merka seg at dyr med kliniske teikn på C-sjukdom ikkje skal koma i kontakt med dyr frå andre besetningar.

D-sjukdom

Dette er alle andre som ikkje er spesielt nemnt under A-, B- eller C. Her er produksjonssjukdommane som mastitt, ketose og mjølkefeber.

Meldeplikt ved sjukdom i fjøset

Alle som har ansvar for dyr har etter Matloven plikt til å melda frå ved mistanke om sjukdom. Dei skal og sørgja for at alle sjuke dyr blir behandla slik at ein så langt som mulig hindrar spreieing av eventuell smitte innan besetningen og til andre dyr. Det naturlege vil vera å kontakta sin veterinær for råd og behandling av sjuke dyr. Veterinæren har plikt til straks å melda frå til Mattilsynet ved mistanke om alvorleg smittsam sjukdom. Tidleg melding er avgjerande for å avgrensa skadeverknadene av sjukdommen.

Kva gjer Mattilsynet?

Dersom mistanke om A- eller B-sjukdom blir stadfesta, vil Mattilsynet setja inn tiltak for å bekjempe sjukdommen og hindra vidare spreieing av smitte. Dette er nedfelt i forskrifter og det er utarbeidd planar for korleis ein skal bekjempe ulike sjukdommar. Kva slag tiltak som skal setjast inn, vil alltid byggja på kunnskap om den aktuelle sjukdommen og smittestoffet.

■ **Viktig å stoppa persontrafikk for å hindra smittespreieing. Seniorinspektør/veterinær Arvid Reiersen i Mattilsynet, Distriktskontoret for Midt-Rogaland set opp plakata på fjøsdøra.**

Dyrehelsa i Norge er god med svært få utbrot av alvorleg smittsam sjukdom. Men det er ikkje dermed sagt at det ikkje finst sjukdom som bør og skal bekjempast. I denne artikkelen ser vi på korleis smittsam sjukdom blir bekjempa.

■ **God informasjon til bonden. Per Dyvig i Sandnes til venstre og seniorinspektør/veterinær Arvid Reiersen i Mattilsynet. Bildet er arrangert.**

Restriksjonar

Mattilsynet vil frysa situasjonen og påleggja restriksjonar for å hindra vidare smitte. Restriksjonane vil omfatta forbod mot å flytta dyr og smitteførande produkt og utstyr inn og ut av besetningen. Restriksjonar blir først pålagt muntleg og deretter følgt opp skriftleg. Muntlege restriksjonar er like bindande som skriftlege.

Kartlegging

Prøvar for å påvisa sjukdommen vil bli tatt ut. Vidare vil Mattilsynet kartleggja mulige måtar smitten kan ha kome inn i besetningen på og mulege måtar smitte kan ha kome vidare ut av besetningen. I dette arbeidet er det svært viktig å få fram alle relevante opplysingar. Det er viktig å finna ut kor det kan vera smitte og få sett inn tiltak også i kontaktbesetningar. Dreier det seg om smittestoff som kan gi sjukdom hos menneske, som for

eksempel salmonella, vil det få konsekvensar for varemottakarar som slakteri og meieri.

Tiltak

Det vil bli sett i verk tiltak for å bekjempa sjukdommen og fjerna smitten. Dette vil bli gitt av Mattilsynet i form av skriftlege pålegg. Det kan vera omfattande tiltak som avliving og destruksjon av heile besetningen, som ved munn- og klauvsjuka. Avliving av enkeltdyr kan vera aktuelt ved for eksempel BVD. Det kan vera aktuelt med behandling eller vaksineringsområde. Eller smitten må «brenna ut» over tid. I slike tilfelle vil besetningen bli pålagt restriksjonar og følgt opp med prøvetaking. Ofte må smitte fjernast ved grundig nedvasking og desinfeksjon av driftsbygningar og utstyr. Det kan i tillegg vera nødvendig at driftsbygningar må stå tomme ei tid før det blir gitt lov til å setja inn dyr igjen.

Oppheving av restriksjonar

Restriksjonane blir liggjande til alle pålagte tiltak er gjennomført og Mattilsynet vurderer at smittefaren er over. Oppheving av restriksjonar blir alltid gjort skriftleg.

Det er alltid viktig å få ut god informasjon om den aktuelle situasjonen til alle impliserte. Det er viktig at alle forstår dei pålegga som blir gitt og kva tiltaka inneber. Der som noko er uklart, må ein be Mattilsynet om forklaring, ingen spørsmål er «dumme». Mattilsynet har plikt til å informera og gi rettleiing.

Erstatning

– kva dekker det offentlege?

Det kan søkast om erstatning for tap i samband med gjennomføring av offentlege pålegg og restriksjonar. Det blir ikkje gitt erstatning for produksjonstap. Det er Fylkesmannen som fattar vedtak om erstatning. Søknad skal sendast Fylkesmannen på fastlagt skjema. ■

Elisabeth Kommisrud

utviklingssjef Geno
elisabeth.kommisrud@geno.no

■ Blåtunge er kategorisert som en gruppe A-sjukdom, en sykdom som kan gi store lidelser og tap hvis den dukker opp. Når gruppe A-sjukdommer oppstår, ønsker man å fjerne smitten totalt. Det er Mattilsynet som bestemmer hvordan dette skal gjøres.

Sjukdommen har ennå ikke forekommet i Norge. Blåtunge er en ikke smittsom, men overførbart virusssykdom som angriper tamme og ville drøvtyggere. Sjukdommen angriper ikke mennesker.

Utbredelse

Blåtungevirus finnes utbredt i hele verden i et bredt belte rundt ekvator. Sjukdommen forekom fram til 1998 bare sporadisk i Europa, men har de seinere åra etablert seg med mange forskjellige varianter av viruset (serotyper) i landene rundt Middelhavet.

Serotype 8, som dukket opp i Nederland i 2006, og som siden har spredt seg til store deler av Nord-Europa, har ikke vært påvist i Europa før. Serotype 8 er svært lik tilsvarende serotyper fra Afrika (Nigeria, Kenya), men man har ikke greidd å finne noen smitekilde. Serotype 8 skiller seg også ut ved at den synes å gi mer alvorlige symptomer enn andre serotyper. Den har forårsaket relativt høy dødelighet på småfe, og mer uttalte symptomer hos storfe.

De fleste drøvtyggere kan smittes, men sjukdomsbildet er sterkt varierende, også innen den enkelte art. Det

Blåtunge – kan komme før vi aner

Blåtunge eller bluetongue er en svært alvorlig virusssykdom hos drøvtyggere. Sjukdommen smitter ikke direkte mellom dyr. Den overføres først og fremst av knott.

■ Sår og betennelser i munnslimhinnen kan være tegn på Blåtunge. Foto: Everet van Leeuwen

kan være aldersmessige og rasemessige forskjeller. Oftest påviser man bare et fåtall sjuke individer på et gitt tidspunkt. Men siden smitten overføres med sviknott, og sviknottesongen er lang, vil det stadig vekk kunne dukke opp nye tilfeller i løpet av sommeren, og også i nye besetninger.

Når det gjelder serotype 8, viser rapporter fra Nederland at sau er den arten som får flest sjuke individer med opp til 30 prosent dødelighet i enkelte besetninger. Storfe og geit blir normalt ikke sjuke av blåtungevirus selv om de er smittet, men serotype 8 av viruset synes å gi forholdsvis flere sjuke storfe. Ville drøv-

tyggere som rådyr, hjort og elg kan også smittes og være bærere av viruset.

Smitteoverføring

Sjukdommen overføres med sviknott, men kan også overføres med injeksjonsutstyr og annet utstyr som trenger gjennom huden (kanyler, merketenger og lignende). Viruset kan overføres med sæd. Det er også sterke indikasjoner på at smitte kan overføres fra mordyr til foster. Perioder med frihet fra knott er med andre ord ingen garanti for at smitte ikke kan innføres til landet. I Norge har vi dessuten rikelig forekomst av de sviknottartene som kan overføre smitten.

Symptomer på sykdom

Inkubasjonstida varer fra 5 til 20 dager. Symptomer observert hos storfe og småfe i forbindelse med utbruddene i Nord-Europa inkluderer feber, skummende sikling, økt respirasjon, sturing og redusert matlyst, blodtilblandet nese-flod, øyebetennelse, sår og betennelse i munnslimhinnen, ødemer i hodet og tunge, haltet og muskelsmerter. Drektige dyr kan abortere, og de dyr som overlever får en lang periode med rekonvalesens.

Det viktigste vi kan gjøre for å unngå å få sjukdommen til Norge er kort og greit:

Importer ikke livdyr til Norge!

FJØSSYSTEMER

-de siste nyhetene om storfe-innredninger

- finner du på [www.fjossystemer.no/\(ku\)](http://www.fjossystemer.no/(ku))

For mer info om våre andre produkter se web eller ta kontakt med vår nærmeste avdeling!

© 2014 FJØSSYSTEMER

GrasAAT® N LACTO

GrasAAT® N PLUS

Det unike med GrasAAT-produktene er:

Laktose i GrasAAT® N-Lacto hjelper i gang den gode melkesyre-gjæringa i startfasen. Ingen andre syremidler i markedet har denne kombinasjonen av syre og laktose.

Benzosyre i GrasAAT® N-Plus forsterker sammen med propionsyre effekten mot gjær og mugg. Du får da mer stabilt surfôr i utføringsfasen og mindre problemer med varmgang. Benzosyre er naturens eget konserveringsmiddel og finnes i blant annet tyttebær.

Foto: Scampix

Foto: frukt.no

Liten tue kan velte stort lass - og små detaljer i ensileringsmiddelet kan berge mye surfôr

Felles for de to nye GrasAAT-produktene er:

- > Maursyre og maursyresalter som begrenser proteinnedbrytning, forbruk av sukker og omfanget av gjæringa.
- > Natriumsalter nok til å gi et håndteringsvennlig produkt for deg og et smakelig fôr for dyra dine.
- > Ingen ammoniakk og dermed enklere tolking av surfôranalysen.
- > De er produsert i Norge og kan leveres i både kanner, fat, containere og i bulk.

www.grasaat.com

ADDCON
Nordic AS

Flex-Port

Den fleksible beskyttelse!

Med Flex-Port eter kua uforstyrret i kraftfôrstasjonen uavhengig av hvor mye trafikk det er rundt. Det blir roligere i løsdriften.

Kubørste

Bevegelig i alle retninger. Vertikalt ca. 250 mm. Konstant vinkel på børstene. Enkel installasjon på vegg eller innredning.

Kanalomrører

Kanalomrøeren for storfe føres lett ned gjennom spalteåpning på 25x2,6 cm. Flytekanaler røres enkelt.

Nærmeste forhandler på www.husdyrsystemer.no eller telefon 38 11 81 00

Les mer om våre produkter på www.husdyrsystemer.no

Avdråtten påverkar

FØRING

Ingunn Schei

fagsjef føring
Tine Rådgiving
ingunn.schei@tine.no

og **Harald Volden**

fagsjef føring
Tine Rådgiving

Ein føringstrategi der ein ønskjar å styre føringa inn mot ein bestemt avdrått er det viktig å vite noko om nivået og forma på mjølkekurva gjennom laktasjonen. Det vil kunne sei noko om kua sitt behov for energi og protein i føret. Innhald av ulike typar og mengder næringsstoff i fôrasjonen, vil også påverke det kjemisk innhald i mjølka. Både feitt, protein og laktose i mjølka varierer gjennom laktasjonen både som følge av fysiologisk stadium, genetisk kapasitet og næringsstilgangen. Ved å ta omsyn til variasjonar i innhald av kjemiske komponentar i mjølka vil ein betre kunne berekne behovet for næringsstoff og mengde EKM (energikorrigert mjølk). Då må vi også vite korleis desse komponentane varierer gjennom laktasjonen, og korleis dei er påverka av avdråttsnivået. I denne artikkelen vil vi vise korleis feitt- og proteinprosent varierer gjennom laktasjonen for ulike avdråttsnivå berekna som 305-dagars EKM.

Avdråttsnivå

I Buskap nr 5/2002 blei laktasjonskurva til NRF-kyr presentert for ulike avdråttsnivå berekna som 305-dagars EKM. Desse kurvene er brukt til å lage føringstrategiar som skal legge føringar for korleis vi bør føre for å dekke energi- og proteinbehovet til mjølkekyr til ei kvar tid i laktasjonen, der målet altså er å oppnå ein bestemt avdrått etter 305-dagar. I modellering av mjølkekurvene er det brukt dagsavdrått i kilo EKM frå kukontrollen. Til dagleg er det kilo mjølk vi forholder oss til, og det kan derfor være interessant å sjå korleis feitt- og proteininnhaldet varierer i forhold til mjølkeytelsen. Vi har derfor modellert kurver for feitt og

Ved å ta omsyn til variasjonar i kjemisk innhald i mjølka vil ein betre kunne berekne kuas behov for næringsstoff og mengde EKM.

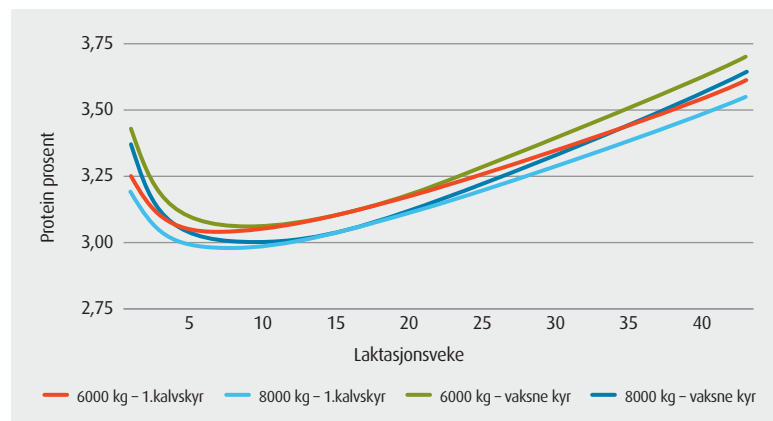
protein på same måte som er gjort for EKM for å sjå om dei varierer i nivå og form for ulike 305-dagars avdråttsnivå. For at kurvene skal kunne relaterast til laktasjonskurvene som tidlegare er laga for EKM, er det benytta same datagrunnlaget som ved berekning av mjølkekurvene. Totalt inngår det i berekningane 1,16 millionar observasjonar. Materialet skulle derfor gi et godt bilde for den generelle samanhengen mellom mjølkeytelse og kjemisk samansetting av mjølka. Kyrne som inngår er frå 1. til 5. laktasjon og har minst 9 registreringar for mjølk gjennom laktasjonen. Dei har alle fått berekna ein 305-dagars avdrått i kukontrollen, og den er benytta for å bestemme avdråttsnivået.

Kurver for proteinprosent

Figur 1 viser kurver for proteinprosent gjennom laktasjonen for 1.kalvskyr og vaksne kyr som mjølker 6 000 og 8 000 kilo EKM

i ein 305-dagars periode. Kurvene for proteinprosent varierer i nivå, men forma på kurvene er nokså like uavhengig av kor mykje kyrne mjølkar. Proteinprosent fell etter kalving og er på det lågaste i perioden frå 5 til 11 veker etter kalving. Deretter stig proteinprosent utover i laktasjonen. Det er liten forskjell i forma på kurvene for 6 000 kilo hos 1. kalvskyr og vaksne kyr, men vaksne kyr stig noko raskare i proteinprosent etter at bunnen er nådd enn det 1. kalvskyr gjer. Det same ser vi på 8 000 kilo, men her er forskjellen på 1.kalvskyr og eldre kyr meir tydeleg. Vaksne kyr som mjølkar 8 000 kilo har generelt cirka 1/10 høgare proteinprosent enn 1.kalvskyr, og lågast nivå er frå 7. til 13. veke etter kalving. I denne tida er proteinprosent nede på same nivå som 1.kalvskyr, men den aukar raskare utover i laktasjonen enn hos 1.kalvskyr. Det er ikkje så overraskande at 1.kalvskyr har lågare proteinprosent enn

Figur 1. Proteinprosent i mjølka gjennom laktasjonen for 1.kalvs- og vaksne kyr med avdrått på 6 000 og 8 000 kilo EKM.

feitt- og proteinprosenten

■ Førstekalvs kyr har 1/10 lågare proteinprosent enn vaksne kyr med lik årsavdrått. Foto: Solveig Goplen.

vaksne kyr med same avdrått, fordi unge kyr har eit større energi- og proteinbehov, sidan dei fortsatt er i vekst og dermed brukar ein del av næringsstoffa til vekst på eigen kropp. Eldre kyr som får dekt ein større del av energibehovet kan dermed spare aminosyrer frå å bli brukt som energi, og dermed kan aminosyrene brukast til proteinpro-

duksjon i juret. Trass i ein auke i avdrått frå 6 000 til 8 000 kilo EKM så går proteinprosent ned med berre 1–1,5/10.

Kurver for feittprosent

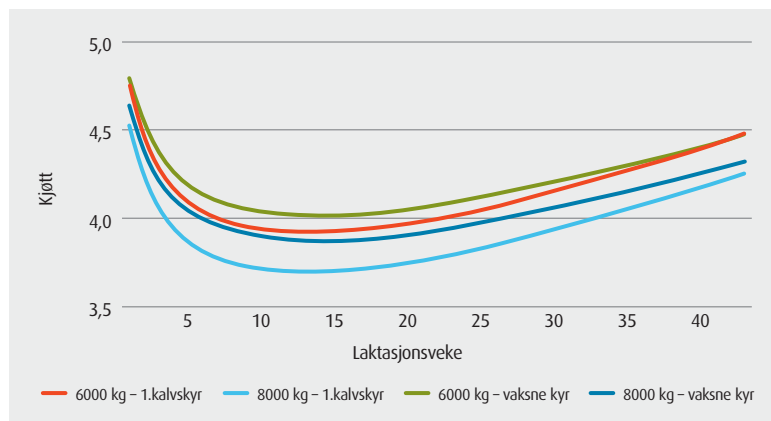
Figur 2 viser kurver for feittprosent for 1.kalvskyr og vaksne kyr som mjølkar 6 000 og 8 000 kilo. Det er større variasjon i kurvene for feitt-

prosent enn kurvene for proteinprosent. I likheit med proteinprosent, så går feittprosent ned etter kalving og er på det lågaste frå cirka 11 til 18 veker etter kalving før den stig jamnt etter det. Avdråttsnivå ser ut til å ha lite utslag på forma på kurvene, men også her er det nivåforskjellar ved 6 000 og 8 000 kilo. Høgare avdrått reduserer feittprosent både hos 1.kalvskyr og vaksne kyr. Ein avdråttssauke frå 6 000 til 8 000 kilo EKM vil redusere feittprosent med 0.4 og 0.2 prosent-enheiter for 1.kalvskyr og vaksne kyr. I motsetnad til for proteinprosent så stig feittprosent noko raskare hos 1.kalvskyr enn eldre kyr med same avdrått på slutten av laktasjonen. Eit lågare feittinnhald ved høgra yting skyldes ein kombinasjon av uttynning av feittet og at ein ved høgare avdrått gir meir kraftfôr, noko som vi veit reduserer feittinnhaldet i mjølka.

Tine Produksjonskontroll

I forbindelse med innføring av NorFor Plan og Tine OptiFôr har Tine laget eit dataprogram som heter Tine Produksjonskontroll. Dette verktøyet gir ein grafisk framstilling over faktisk oppnådd avdrått med det aktuelle fôringsopplegget samanlikna et med ein planlagt avdrått. Den planlagde avdrått i OptiFôr er i EKM, mens i produksjonskontrollen er dei planlagde EKM-verdiane berekna om til kilo mjølk. Desse omregningane er gjort med utgangspunkt i dei data som i denne artikkelen illustrerer variasjonen i feitt- og proteininnhald gjennom laktasjonen. Ved å korrigere for variasjonen i feitt- og proteininnhald får ein blant anna et meir korrekt bilde på fallet i mjølkeytinga utover i laktasjonen. ■

Figur 2. Feittprosent i mjølka gjennom laktasjonen for 1.kalvs- og vaksne kyr med avdrått på 6 000 og 8 000 kilo EKM.

Torolf Storsul

melkebonde og veterinær,
tekst og foto
torolfstorsul@hotmail.com

Bygg reis deg

■ Det begynner å vises nå, nyfjøset til Melkekompaniet rætt væst DA. I skrivende stund er stålbuen på tur opp, og golvet i førsentralen er støpt. Byggearbeidet går etter planen, og vinteren har skapt kun små hindringer.

230 eller 400 volt

Som sikkert mange andre vil oppleve i grisgrendte strøk, var det heller ikke hos oss tilstrekkelig kapasitet på den eksisterende trafoen til å takle strømbehovet til et stort fjøs.

Ifølge leverandørene av melkerobot skal det være en fordel med 400 V-anlegg, ettersom dette gir mer stabil spenning, og dermed bedre stabilitet for de elektriske komponentene til roboten. Likevel var vi i utgangspunktet innstilt på et 230 V-anlegg, da det først så ut til at det falt seg rimeligst. Et slikt anlegg kunne el-leverandøren samkjøre med oppgradering av det eksisterende strømmettet til husstandene i området.

Til syvende og sist ble det klart at et nytt 400 V-anlegg kun for fjøset ble det rimeligste, og vi får da et stabilt anlegg bare for vårt bruk. I praksis vil alle 3-faskontaktene bli 400 V, mens 1-faskontaktene fortsatt er 230 V.

Føringssystemet avgjør

Da vi reiste rundt og så på fjøs for å hente ideer og inspirasjon, slo det oss at utføringssystemet for grovfør ofte ble salderingsposten.

Melkekompaniet rætt væst DA forteller videre om erfaringer fra bygging av nytt fjøs.

Derfor var grovførhånderinga noe av det første vi bestemte oss for. Det er svært viktig å ha et godt system for føring, og at dette virker godt sammen med kutrafikken i fjøset. Vi har ikke prøvd ut systemet vårt ennå, men vi mener i alle fall at grovførhånderinga er for viktig til at man bør satse på store innsparinger her. Det må i så fall være et bevisst valg, for utføringssystemet er ofte avgjørende for fjøsets funksjon!

Fokus på dyrene

Én av grunnene til at vi valgte en byggeprosess med begrenset egeninnsats, var at vi ønsket å ha tid og energi til å gjøre en god jobb i de ekssi-

sterende fjøsene, slik at dyrematerialet som skal inn i nyfjøset blir så godt det lar seg gjøre. De forberedelsene vi gjør, er:

- Teller dyr i ulike alderskategorier og sammenligner med plan
- Følger «Godt jur»-prinsippene med speneprøver av celletallskyr og sintidsbehandling
- Tidlig drektighetskontroll
- Kontroll av klauver
- Bevisst utsjalting av en del dyr (sen utmelking, dårlige bein og så videre)
- Sanering for lus

I det siste er det skrevet en del om den til dels svært

smittsomme mastittbakterien *Streptococcus agalactia*. I en artikkel i Buskap nr 4-2005 om helsefare ved samdrift skrives det at man kan ta tankmelkprøve for å kontrollere om man har denne smitten. Etter erfaringer som er gjort fra utbrudd med denne bakterien, og diskusjon med Veterinærinstituttet, har man kommet fram til at det ikke lenger er å anbefale, for man greier ofte ikke å finne eventuell smitte i tankmelka. Derfor tar vi speneprøver etter «Godt jur»-prinsippene, og satser på å finne eventuell smitte på den måten.

Det skal legges til at en fullstendig kontroll av dya i alle besetningene er en utfordring å få til i en travel hverdag, selv om vi har begrenset egeninnsats i selve byggeprosessen.

JET GJØDSELPUMPER

Jet 2000 / 2100

Suveren omrøringskapasitet

9000 l/min v/540 rpm

Regulerbare støtteføtter

Regulerbar tårnhøyde

150-230 cm

Regulerbar vinkel mellom

tårn og pumperør

Gode kutteegenskaper av

silo- og fôrrester

Walterscheid

gear og aksel

Galvanisert

Priser fra
40 900,-

Prisene er eks mva.

**SPAR PENGER
- DIREKTE FRA PRODUSENT**

Jæren Landbrukscenter AS
Opstadveien 653, 4360 Varhaug
Telefon 51 79 84 50
Telefax 51 79 84 51

Ring vår selger 909 58 535

www.jls.no

Gilde Ekstra – skreddersydd for mjølkebruket

80% av norsk storfe kjøtt produseres på melkebruket. Skal vi klare å skaffe nok kjøtt i framtida er vi helt avhengig av at mjølkeprodusentene fortsatt finner økonomi i å produsere kjøtt.

En viktig forutsetning for høy produsentpris er at forbrukerne tilbys topp kvalitet. Nortura ønsker å bidra til at norsk storfe kjøtt skal være i verdenstoppen. Det betyr:

- Merere kjøtt
- Redusert fettmengde på slaktene
- Jevnere størrelser på slakt og stykningsdeler
- Økt råstofftilgang og bedre styring av råvaretilgang av riktig kvalitet

Det er bakgrunnen for Norturas satsing på Gilde Ekstra

Kriterier:

- Kategorier som inngår ung okse, kvige, kastrater, ung ku
- Slaktevekt 225 – 350
- Slakteklasse 0- eller bedre
- Fettklasse 1+ tom 3-
- Godkjent KSL og medlem i Kukontrollen/ Storfe kjøttkontrollen.

Gilde Ekstra-tillegget kommer på toppen av andre pristillegg i Nortura. En levering på 5 slakt av ung okse 300 kg klasse R og 2+ i fett, innmeldt på avtale gir et totalt pristillegg på kr 5,75. I tillegg kommer eventuelt etterbetaling.

Nortura

EFFECTIV

Fremtiden er her!

SAC RDS FUTURELINE MELKEROBOT

Kommer snart til en gård i din nærhet.

Prisgunstig (fra kr 998 000,-)

Landsdekkende service i samarbeid med AK-Maskiner

Kontakt: Nordbye & Co AS • Tlf 67 16 79 90 • www.saceffectiv.no

EFFECTIV

Ola Stene

fagsjef Drøv i Felleskjøpet Agri
ola.stene@felleskjopet.no

Fullfôr – sommerutfordringer

■ Mange opplever problemer med varmgang i fôret om sommeren. Varmgang reduserer smakelighet og fôropp-tak, og ytelsen blir dermed dårligere. Næringsinnholdet i fôret reduseres som følge av at energi forbrennes og blir frigitt som varme. Bland derfor nytt fôr hver dag.

Lagingsstabilitet en utfordring

Lagingsstabilitet på enkelte fôrmidler kan være en utfordring på sommeren. Brød er mer utsatt for mugg, og mask vil lettere gi varmgang. Forringelse av smakelighet på disse fôrmidlene kan fort gi 2–3 kilo redusert ytelse per ku per dag. Mugg kan forårsake sykdom og fruktbarhetsproblemer og må ikke blandes i. Dårlig smakelighet på enkelte fôrmidler overskygges ikke av andre fôrmid-

Unngå varmgang i fôret, vær obs på høyt urea-innhold i mjølka og sørg for god tilgang til rent vatn.

ler når de blir ispedd en fullfôrblanding. Det gir tvert imot en dårligere utnyttelse av de andre fôrslaga. Maursyrebaserte ensileringsmidler anbefales for å hindre varmgang, og Kofasil Grain har positiv effekt mot muggdannelse. Ta kontakt for råd om ensileringsmidler og dosering.

Følg ekstra nøye med på urea-verdiene

Noen velger å kombinere godt beite på dagtid og fullfôr på innefôring om natta. Det er da viktig at fullfôrmixen kompletterer beitet i størst mulig grad. Godt beite er energirikt, inneholder mye protein i form av PBV og har lavt innhold av NDF (fiber).

Samtidig er det ikke alltid så enkelt å vurdere kvaliteten på beitet og hvor høyt fôropp-taket på beitet er. Bruk derfor kjemisk innhold i mjølka og gjødselkonsistens for å tilpasse fullfôrblandinga. Ofte vil en se at urea-innholdet i mjølka stiger om sommeren på grunn av høy PBV i grasen. En kraftfôrblanding som Formel Elite Låg har –20 gram PBV per kilo TS, og vil bidra til å senke urea-innholdet i mjølka. Har en tilgang til poteter vil det også kunne senke urea-innholdet. Urea-innholdet i mjølka bør ikke være særlig over 6,0 mmol per liter. For høyt urea-innhold vil redusere ytelse og fruktbarhet.

En fullfôrblanding som skal passe sammen med beite bør i utgangspunktet inneholde mer NDF. Følg med på gjødselkonsistensen og bland inn opp til en kilo halm i fullfôret.

Tilgang til vatn avgjørende for ytelsen

Kyr som drikker for lite vil få redusert fôropp-tak og mindre effektiv fordøyelse. Hvis dyra går på beite på dagtid er det viktig at det finnes nok drikkepunkt. Ønsker en høy produksjon på beite vil det være en fordel med minst to drikkepunkt, slik at dyr som er lavt på rangstigen også har tilgang til vatn til enhver tid. Kyrne foretrekker rent og friskt vatn, og rengjøring av drikkekar vil gi god timesbetaling i form av mer mjølk. Husk at vatn er det billigste fôrmiddelet.

■ Når godt beite på dagtid kombineres med fullfôr inne om natta er det viktig at fullfôrmixen kompletterer beitet i størst mulig grad. Foto: Solveig Goplen.

Økt lønnsomhet for bonden. Riktig ensileringsmiddel sikrer surfôr kvaliteten.

Ensil® 1 Na og Ensil® Pluss Na konserverer protein og sukker.

Dette gir:

- Økt proteininnhold i mjølka
- Økt mjølkeproduksjon
- Økt tilvekst

Ensil® 1 Na

- Til gras i siloer og rundballer opp til 30 % tørrstoff.
- Rask pH senking og stabilisering av fôret.
- Godkjent driftsmiddel for økologisk landbruk.

Ensil® Pluss Na

- Til fortørka gras i siloer og rundballer opp til 45 %.
- Til toppdressing av siloer.
- Effekt mot gjær og mugg.
- Godkjent driftsmiddel for økologisk landbruk.

Erling Mysen

frilansjournalist, tekst og foto
er-mys@online.no

1,5 år før gjødseltrekket virket som det skulle

■ Hvem er ansvarlig for hva når en bygger nytt og ting ikke fungerer slik en tror det skal? Det er en problemstilling kanskje flere har møtt. På Jegstad gård i Vestby i Akershus stolte de på at leverandøren kunne levere innredning og gjødseltrekk som virket slik det var tenkt. Det var heller ingen feil med utstyret, men med gjødseltrekket oppstod likevel problemer.

– Vår erfaring kom fra bås-fjøs med mer manuell gjødselhåndtering. Vi forstod derfor ikke hva som var feil. Men når møkka delvis havner i feil enda av gjødseltrekket og det hele fryser fast når minusgradene blir for mange, må noe være feil. Vi bor tross alt ved Oslofjorden hvor det ikke pleier være veldig kaldt, forteller Dagny Jegstad.

Gjødselskrapene hos Jegstad består av tre parallelle 50 meter lange hydrauliske trekk. I ene enden er det ei flyterenna som fører gjødsel over i en kum. I den enden sitter også stempelet plassert i ei isolert betongkasse på utsiden av huset. Kassa stikker 2,3 meter ut fra huset og har et isolert lokk. Gjødseltrekk er dansk, heter Mullerup, og er levert av AK-maskiner. De har også montert det hele.

Feil nullpunkt

Det viste seg at et par av gjødseltrekkene var montert med nullpunkt i feil ende. Konsekvensen ble at en del av gjødsel havnet i motsatt ende

Jegstad gård i Vestby bygde nytt samdriftsfjøs til ku for to år siden. Det har blitt et åpent og trivelig fjøs. Det siste halvåret er det dessuten ekstra stas. Gjødseltrekket fungerer som det skal.

■ Kassa med stempelet som var montert feil. Før retting av feilen var det underlig nok et stort rom bak stempelet som ikke var i bruk.

av der flyterenna var. Her måtte en derfor inn med traktor og skuffe for å fjerne møkk med jevne mellomrom.

– Leverandøren rettet raskt opp denne feilen. Det var derfor ingen stor sak, sier Dagny.

Stempelet montert feil

Men det var enda en feil med gjødseltrekket. Denne var både vanskeligere å finne ut av og også vanskeligere å få leverandør med på at det var noen feil.

– Vi oppdaget ganske fort at det kom en del møkk inn i den utvendige kassa. Det ble derfor noe manuell jobb med å gjød-

re reint også der, forteller Dagny. Men det store problemet oppstod ikke før temperaturene krøp under minus 10. Det skjedde relativt ofte i fjor vinter.

– Da frøs stempelet fast i møkka og det hele stoppet opp, forteller Dagny.

– Vi hadde hele tiden en dialog med AK-maskiner om problemet, men syntes ikke vi kom noen vei. Dermed tok vi kontakt med produsent Mullerup i Danmark og spurte om de hadde noen forslag. De ville ikke blande seg inn i konflikten, men foreslo at stem-

pelet skulle monteres lenger bak i kassa slik at sylindrebefestningen ikke gikk gjennom veggen. Samtidig foreslo de å sette på en kraftig gummi over hullet slik at skinna holdes fri for møkka, og at det dermed ikke dras møkk inn i kassa.

– Feilen var altså at stempelet skulle vært plassert lenger bak, sier Dagny. AK-Maskiner mente i utgangspunktet at Jegstad selv måtte ta kostnadene ved en eventuell flytting. Men etter en del fram og tilbake fikk Jegstad AK-Maskiner til å ta på seg ansvaret. Da hadde det gått halvannet år siden gjødseltrekket ble montert første gang.

– Det er mange flinke folk i AK-maskiner, men vi var noe uheldig ved montering av gjødseltrekket. Både montørene og gutta på gulvet hos AK-maskiner vært flinke, greie og hjelpsomme. Problemet er høyere opp i systemet. Men jeg stod på mitt. Et gjødseltrekk som stopper opp på grunn av frost kan jo ikke være salgbart i Norge, mener Dagny.

Var montert riktig

– Stempelet var montert etter anvisningene som gjaldt når dette ble montert. Men dette er siden forandret i Mullerups monteringsanvisninger. Vi gjorde derfor en endring hos Jegstad. Nye anlegg blir nå montert etter nye anvisninger, forklarer Per Olav Krekling. Han er avdelingsleder hos AK-maskiner I-mek Øst.

■ Jeg er ikke den som gir meg lett. Til slutt fikk jeg også rett, sier Dagny Jegstad i Vestby.

ECOLAB®

Beiteslipp...

Nettopp nå er det aktuelt med ekstra god spenspray eller dip som gir den ekstra pleie og beskyttelse som er nødvendig ved beiteslipp!

Blu-Gard BioSpray og Dip

Ecolab a.s.
Stålverksvn. 1B
0601 OSLO
Telefon: +47 22 68 18 00
Servicetelefon: + 47 916 48 770
Faks: +47 22 68 20 50
www.ecolab.no

God jurhygiene er det viktigste elementet i kampen mot mastitter. Mastitt koster i form av veterinærbesøk, medisiner, økt smittefare, dårlig melke kvalitet og nedsatt prestasjon. Det å sikre en intakt og smidig spenehud er en forutsetning for god jurhygiene. Jurhygiene handler i stor grad om en ren og velpleid spenehud. Dette oppnås gjennom hudpleiende komponenter som virker aktivt i huden. En spene uten sprekker og med intakt hud er lett å gjøre ren og smuss har vanskelig for å sette seg fast.

Fordeler

- ✓ gir myk og smidig spenehud gjennom pleiende komponenter
- ✓ Øker spenstigheten på huden til jurene og bygger på melkesyre
- ✓ Justerer hudens naturlige fuktbalanse
- ✓ Produktet inneholder solfaktor 4-6
- ✓ Leveres både som dip og spray

WestfaliaSurge

LOKOMOTIV

Melking med fokus på LØNNSOMHET

Vi har løsningen som passer dine ønsker og behov – og rustet deg for fremtiden.

For nærmere informasjon ta kontakt med nærmeste A-K forhandler.

A-K maskiner I-mek

www.a-k.no www.reime-landteknikk.no

Future Stålhallen

DEN ORIGINALE

Kalvehytter

5 x 6 m, flyttbar

kr **19.700,-** eks mva

Permanente haller 8, 10, 12 og 14 m bredde

Platene er krummet etter hallens form. Topp kvalitet i plater.

CABE kratt- og beitepuss etc til landbruk og entreprenør

Mathis-kloa

Innebygget dobbeltvirkende hydraulisk sylinder
Skjær mellom armene for bedre å følge bakken og ikke skade virket

Modell 130 kan ta rundballer

Modell 100 fra kr

13.800,- eks mva

Future Rundbuehaller Norge DA

Tangen Gård, 2580 Follidal

Tlf: 62 49 39 80 / 915 36 899 – Vestfold

Jo Gjestvang

advokatfullmektig
i Advokatfirmaet Krogstad
gjestvang@krogstad.no

Sykepenginger for næringsdrivende

■ Dersom «bonden Peder Ås», som er selvstendig næringsdrivende, blir midlertidig arbeidsufør kan han i likhet med arbeidstakere ha rett til sykepenginger hvis funksjonsnedsettelsen klart skyldes sykdom eller skade, og denne gjør ham helt eller delvis arbeidsufør.

For næringsdrivende kan det være vanskelig å dokumentere at arbeidsuførheten medfører inntektstap. Loven forutsetter derfor at arbeidsuførhet for næringsdrivende medfører inntektstap, og det er vanligvis ikke nødvendig å kreve særskilt dokumentasjon for dette.

Tidspunktet for sykemelding fastsettes tidligst til det tidspunkt melding om arbeidsuførheten ble gitt til NAV-kontoret eller fra det tidspunkt Peder oppsøkte lege. Arbeidsuførheten må dokumenteres ved erklæring fra lege.

Ikke like gode rettigheter som arbeidstakere

Det er viktig å være klar over at en selvstendig næringsdrivende i utgangspunktet ikke har like gode rettigheter når det gjelder sykepenginger som en arbeidstaker har. Her kan den næringsdrivende risikere å gå på et stort økonomisk tap hvis arbeidsuførheten rammer hardt.

For det første ytes det ikke sykepenginger for næringsdrivende i de 16 første kalenderdager etter at man ble sykmeldt. Fra og med den syt-

Har bønder rett til sykepenginger? Hvordan beregnes sykepengene?

tende kalenderdagen etter at en er blitt sykmeldt, ytes det sykepenginger, men da kun 65 prosent av sykepengegrunnlaget. Det vil si at dersom den næringsdrivendes sykepengegrunnlag eksempelvis er fastsatt til en årsinntekt på kr 300 000, så yter folketrygden sykepenginger med kr 195 000 årlig.

Forsikring gir bedre dekning

Det er imidlertid mulig for den næringsdrivende å tegne tilleggsforsikring gjennom folketrygden for å få bedre dekning. Jordbrukere og fiskere er omfattet av kollektive forsikringsavtaler som gir bedre rettigheter enn etter hovedregelen. Mens en selvstendig næringsdrivende som ikke driver jordbruk kun får 65 prosent av sykepengegrunnlaget fra dag 17 etter sykemelding, får jordbrukeren 100 prosent uten tilleggsforsikring. Ønsker Peder Ås 100 prosent sykepenginger fra første dag, er premien 3,0 prosent

av sykepengegrunnlaget, mens satsen er 10,3 prosent for selvstendig næringsdrivende som ikke driver jordbruk.

Hvordan sykepengegrunnlaget fastsettes

For eier av et enkeltpersonforetak eller ansvarlig selskap, skal det beregnes personinntekt av inntekter som er innvunnet i virksomheten. Den beregnede personinntekten er pensjonsgivende inntekt og danner grunnlag for sykepenge rettigheter. Sykepenginger gis ikke dersom den næringsdrivende ikke får beregnet pensjonsgivende inntekt, for eksempel hvis virksomheten ikke er tilstrekkelig omfattende.

Inntekten til en næringsdrivende kan variere gjennom året, særlig for sesongbetonte næringer som for eksempel fiskeri og landbruk. Inntekten kan også variere sterkt fra år til år. Ved krav om sykepenginger skal det fastsettes et sykepengegrunnlag. Det er et representativt inntektsnivå som syke-

pengene skal betales ut etter. For næringsdrivende bestemmer folketrygdloven at sykepengegrunnlaget skal settes til et gjennomsnitt av de foregående tre års pensjonstall.

Unntaksbestemmelser

For noen kan fastsettelse av sykepengegrunnlag etter hovedregelen medføre et urimelig resultat. Det finnes derfor unntaksbestemmelser som gjør at sykepengegrunnlaget kan fastsettes ved skjønn hvis avviket mellom dagens inntekter og foregående års inntektsnivå er mer enn 25 prosent. Denne regelen må ses i sammenheng med at formålet er å finne et sykepengegrunnlag som samsvarer mest mulig med situasjonen på sykemeldingstidspunktet.

Her må Peder være sine rettigheter bevisst!

Sykepengegrunnlaget kan maksimalt settes til seks ganger grunnbeløpet (G = kr 66 812).

Det vil si for tiden kroner 400 872. Grunnbeløpet justeres hvert år ved vedtak i juni med virkning fra 1. mai. Vi vet derfor ikke hva grunnbeløpet blir fra 1. mai i år.

Full fres med FASEFØRING

De aller fleste ønsker høy ytelse og høy proteinprosent. Det sikrer du best ved bruk av fasefôring. Fasefôring innebærer at du benytter to kraftfôrslag, Drøv Fase 1 etter kalving med gradvis overgang til Drøv Fase 2 i midtlaktasjon. Siden lanseringen i 2006 har Norgesfôr fått svært gode tilbakemeldinger fra kunder som har tatt fôringsprinsippet i bruk.

Gi kalven en god start med Drøv Gromkalv og Sprayfo!

NORGESFØR DRØV FASE 1

Kraftfôrblending med svært høyt energi-innhold, moderat innhold av vomnedbrytbar stivelse og god AAT-dekning. Inneholder vombeskytta fett samt en eller flere av råvarene mais, durra og betepulp (roesnitter).

Norgesfôr Drøv Fase 1 og Norgesfôr Drøv Fase 2 egner seg også godt i fjøs med fullfôr av surfôr og kraftfôr. Bruk Drøv Fase 2 i fullfôret og gi ekstra Drøv Fase 1 til de som melker mest. Til fullfôr som består av andre fôrmidler enn surfôr og kraftfôr har vi egne konsentrater.

NORGESFØR DRØV FASE 2

Kraftfôrblending med høyt AAT-innhold og mer vomnedbrytbar stivelse enn Drøv Fase 1. Vi har nå økt energi-innholdet for å stimulere fôropptaket.

- Knallresultat på Tomb

- På Tomb Jordbrukskole har vi i vinter brukt et stivelsesrikt fullfôr. I tillegg har vi gitt Norgesfôr Drøv Fase 1 til de dyra som melker over 25 kg. Vi har aldri hatt så høy ytelse som nå, med flere kyr rundt 50 kg, og beste kvige på 40 kg. Tankmelka har et proteininnhold på 3,4 - 3,5 %.

Asbjørn Røyneberg, fjøsmester

www.norgesfor.no

Helland Silosystem

Sikker lagring og tømning

Helland Førsiloer med skånsom senterfylling og Unipro Utmatingskule gir "først inn - først ut" ved tømning av siloen

Firkant siloer til innendørs bruk

Sekketrakter

Transportskruer
4" fast skrue og Flexi

Helland
MEKANISKE A/S - N-4330 ÅLGÅRD
TLF. 51 61 25 80 - FAX 51 61 25 99

www.helland-silo.no
admin@helland-silo.no

Fagkunnskap for framtida

Høgskulen for landbruk og bygdenæringar BA
Tårnvn 9, Nærlandparken,
4365 Nærbø
Tlf 51 79 94 00 Fax 51 79 94 01
E-post: post@hlb.no - www.hlb.no

Høsten 2008 planlegges oppstart av følgende samlings- og nettbaserte deltidsstudium:

- **Økonomi og ledelse**
- bli dyktigere i rolla som bedriftsleder
- **Husdyrproduksjon**
- med spesialisering på husdyrslag
- **Handlingskompetanse**
- kommunikasjon og samarbeid
- **Landbruksteknikk**
- spes. i maskin eller bygning

Hvert studium gir 60 studiepoeng og går over to vintre, med 7-10 samlinger fra september/oktober - april/mai.

Studiested blir Østlandet og/eller Rogaland.

HLB er en offentlig godkjent høgskole.

Mer detaljer om studietilbudet på:
www.hlb.no

Neste nummer av Buskap kommer ut 25. juni 2008

Bestillingsfrist for annonser er 3. juni • e-mail: adapt@online.no

Raskere til 300 kilo

KJØTT

Erling Mysen
frilansjournalist,
tekst og foto,
er-mys@online.no

Oppdalen samdrift på Lunner i Hadeland er en snart to år gammel og litt spesiell samdrift med fem deltagere. Kanskje hadde alle fem hvert ute av melkebusiness hvis ikke alternativet med samdrift hadde dukket opp. Hver femte uke tar alle sin tørn i samdrifta. Alderspredningen er fra 30 til snart 60. Fire av de fem har hel- eller deltidsjobb ved siden av gården. Og hvordan får en egentlig et optimalt driftopplegg når en organist, en bilmekaniker, en bygningsingeniør og en butikkansatt hos Felleskjøpet skal samarbeide så tett om drifta?

– Det er en utfordring. Vi har for eksempel okse i besetningen da det er vanskelig å følge opp brunst og inseminering med så delt ansvar. Det er også en utfordring å få god lønnsomhet i produksjonen, men det gjelder vel de fleste med nybygg. Vi har blant annet noe å forbedre på kjøttida, sier Ola Haakenstad. Han er eldstemann og eneste i samdrifta som er fulltidsbonde.

Trivelig fjøs

Det nye samdriftsfjøset måler 60x30 meter. Det er åpent, lyst og trivelig med hvitmalt limtrekonstruksjon. Fjøset er delt på midten langsetter i et kjørbart forbrett. Her tildeler ei grovfôrvogn på skinnelane fôret automatisk. På ene siden av fôrbrettet finner vi kyrne og mjølkeroboten. En tilsvarende avdeling kan settes inn på motsatt side.

– Vi har lagt til rette for en eventuell dobling av produksjon. Det har gjort fjøset noe dyrere enn nødvendig, forklarer Ola.

I dag er det kvige- og okseoppdrett på motsatt side. Hit kommer kalvene fra egen kalveavdeling. De flyttes inn i to store binger på midten av rekka, fordelt på okse- og

Mesteparten av storfekjøttet produseres i mjølkebesetninger. Men har mjølkeprodusenten nok fokus på kjøttproduksjon?

kvigekalver. Etter hvert som nye kalver kommer til, flyttes de eldre til siden. I bingen i ene enden av rekka står så nesten slakteferdige okser.

– Vi er godt fornøyd med fjøset. Det har blitt en trivelig arbeidsplass, sier Ola. Unntaket er avdelingen for kalveoppdrettet. Den er plassert i egen innbygd avdeling i enden av huset.

En del kalver blir syke etter ei uke eller to i avdelingen. De blir satt tilbake, og dødeligheten er også noe større enn akseptabelt.

Fokus på kalv

Kalveoppdrettet kan være en årsak til lang framføringstid, selv om fjøset og dermed avdelingen er helt ny.

– Det er ikke god nok luft her. Særlig om sommeren blir det tett. Vi må sette opp dørene mot fjøset.

Det gir bedre luft, men uheldig trekk, forklarer Ola.

– Kalveoppdrettet er ofte en svakhet selv i nye bygg, sier Elisabeth Klyften, som er spesialrådgiver i Nortura. I samdriften er det 12 små binger der kalven står den første tida. Deretter flyttes de over i to større fellesbinge.

– Kalvene er i fin form når de kommer hit, men så kan det skje noe, ofte etter ei uke to, sier Ola. Opprinnelig var det ingen avtrekksvifte i kalvefjøset, men samdriften har satt inn ei lite vifte. Det har hjulpet litt på lufta men ikke tilstrekkelig.

– Kanskje vi kan sette inn varmelamper i småbingene? undrer Ola. – Da bør i så fall gulvet her være helt tett, sier Elisabeth. Hun foreslår å teste med en røykmaskin i kalverommet for å se hvordan trekk- og luftforhold er.

■ – Vi må ha mer fokus på å gi kalven en god start, sier Elisabeth Klyften

Oppdalen Samdrift, Lunner i Oppland

- 5 aktive deltagere
- Robotmelking
- 430 000 melkekvote (kan økes noe)
- Avdrått: 6 500
- Antall årskyr: 66
- Tid fram til 300 kilo slaktevekt: 20 måneder
- Aktuelle fordi de prøver å optimalisere kjøttproduksjonen

■ Mjølkeprodusent Ola Haakenstad fra Lunner i samtale med spesialrådgiver Elisabeth Kluffen

■ Det nye samdriftsfjøset måler 60x30 meter og kostet 12 millioner inkludert robot.

Elisabeth er heller ikke sikker på om fødebingen i fjøset er bra nok for nyfødte kalver. Den har spaltegolv som kanskje kan gi et smittepress. Noe av problemet kan derfor ligge i fødebingen.

Tjen 3 000 kroner mer per okse

Okse- og kvigeavdelingen i nyfjøset har kostet mye i forhold til hva den bidrar med av inntjening. Nå har de valgt slik for å være fleksible framover. Men hvis vi sier at okseavdelingen har kostet 2,5 million kroner, avskriver det på 25 år og regner 6,5 prosent rente, så koster hver av de 58 okseplassene cirka

4 500 kroner i året. Det betyr at det er mye å tjene på rask framføring og god utnyttelse av plasser. I dag føres okser fram på cirka 20 måneder hvorav cirka 17 er i okseavdelingen. Fram til nå har solgte okser ikke vært født i samdriften, dermed er det vanskelig å vite akkurat hvordan resultatet er. Men med 20 måneder også framover koster «fjøsleie» per okse cirka 6 400 kroner. Det er en veldig stor andel av prisen på slaktet.

Hvis framføringstida kunne reduseres til 16 måneder vil en i dette tilfellet tjene 1 500 kroner mer på hver okse. Eller sagt på en annen måte; hver okse betaler 1 500 kroner mer i renter og avskrivning på fjøset. Mer realistisk er kanskje 17 måneders framføringstid. Da har en kapasitet til å føre fram alle av samdriftens nærmere 80 kalvinger. I dag med 20 måneder blir fjøset for trangt. I tillegg vil 17 istedenfor 20 måneders framføringstid gi en ytterligere gevinst per okse på cirka 1 500 kroner på grunn av 2–3 FEM mindre fôrforbruk per kilo slakt.

Elisabeth setter 17 måneder som et mål hos Oppdalen samdrift. I tillegg bør de ha øye for at oksene ikke blir særlig over 300 kilo før

de slaktes. I dag blir enkelte slakt for tunge.

Til sist kan det være noe å vinne på å finne optimal levering i forhold til prisvariasjon gjennom året.

– Du bør derfor bestemme slakte-tidspunkt allerede når kalven er født, råder Elisabeth.

Topp grovfôr

Ellers er fôring og grovfôr i fokus. I dag brukes samme type kraftfôr, Formel favør 40, til alle dyra bortsett fra kalven. Grovfôret høstes som rundballer. Dette selger samdriftspartnerne fra egen gård til samdriften. Men kvaliteten er ujevn. – Dere må skille grovfôret i bra og mindre bra kvalitet. Mjølkekyr og okser må få det beste fôret, sier Elisabeth.

Hos denne samdriften hvor en foreløpig har god plass og mange kalvinger, vil det også være optimalt å krysse inn kjøttferase på de dårligste kuene. Men når en bruker okse i besetningen, blir det vanskelig.

Dermed avsluttes dette rådgiverbesøket hos Oppdalen samdrift. Nå må mål/tiltak forankres hos alle deltagerne. Elisabeth og Ola avtaler derfor et kveldsmøte der alle samdriftspartnerne er tilstede. ■

FAKTA

Rådgiving på kjøtt

Elisabeth Kluffen er en av to nye spesialrådgivere innen management/driftsråd/økonomi på storfe. Det betyr i korthet hvordan en skal legge opp storfekjøttproduksjon på en mest mulig økonomisk optimal måte. Ofte kan det bety fokus på rask framføringstid, men ikke alltid.

– Vi er dessuten opptatt av at kjøttproduksjon bør være en del av helheten når en bygger nytt kufjøs. Når en har bygd er det uansett mer begrenset hva en rådgiver kan gjøre, forklarer Elisabeth.

Norturas samarbeider også med Tine om rådgiving på kjøtt. Rådgiving av typen Elisabeth driver er lagt opp slik at bonden slipper å betale regninga hvis det ikke skjer en forbedring i fjøset ut fra gitte råd som er fulgt opp.

Tanker fra graven

■ Har vært en stri dag for G. G. Raven, særlig på slutten av dagen. Ut på ettermiddagen i går fikk han beskjed fra slakteriet om at sju okser skulle hentes klokka halv sju i dag. Det er to måneder siden de ble innmeldt til slakt, så det var på tide. En av oksene hadde mistet begge øremerkene. Kommer det dyr til slakteriet uten øremerker blir de klassifisert som uegnet til menneskeføde, sjøl om dyret er blankt og fint. Heldigvis hadde oxen horn. Med tau rundt horna og minilasteren i andre enden fikk vi hanket han inn mot førbrettet og snart var øremerket på plass.

G. G. Raven har ikke levert okser på mange år. Lønner seg ikke sier Tine-rådgiveren – selg oksekalfene. Men da G.G. Raven skulle selge disse kalfene var det null etterspørsel, dels fordi de hadde horn og at dels fordi det var lite fôr rundt omkring.

G. G. Raven liker egentlig okser veldig godt. Det er flotte dyr, de har utstråling, holdning og et blick av stolthet og styrke. Også er de så snille. Sønnen til G. G. Raven ruller ut en halmbunt hver andre dag i bingen, og de viser ikke det minste tegn til aggresjon. De gikk på beite sist sommer. Det har vært et hett tema i økologiske husdyrkretser hvorvidt det er mulig å ha graokser på beite. Vi bønder har lett for å ta problemene på forskudd. Okser med horn, okser på beite – nei helt umulig. Men G. G. Raven hadde okser med horn som han slepte på beite. Det gikk fint, egentlig bare moro. Til og med hentinga fra beitet gikk greit. Med to staute uredde sønner, traktor med skuffe med gulrot foran og en slik stor dyretransporthenger bak og mange stålgrinder som kan hektes sammen fikk G. G. Raven hjem oksene, 20 i tallet på et par timer.

Det eneste som gnager G.G. Raven er at han ikke får levert dem som økologiske. Det sørget to fra øvrigheta for sist år. De var på inspeksjon og mente at G. G. Ravens mjølkekuer var for lite mjølfeite. Det ble en anmerkning og vips forsvant Debiogodkjenninga. G. G. Raven protesterte heftig, mjølkekua gikk på beite med kvitkløver, var sunn og frisk og mjølket etter G. G. Ravens skjønn bra. Hadde til og med sin faste dyrlege til å vurdere besetningen, og han mente at helsetilstanden var akseptabel. Men å protestere var bortkastet møte, fikk ikke engang svar.

Fra 1/1 2008 ble det krav om 100 prosent økologisk fôr. Dette er G. G. Raven veldig ubekvem med. Det strider mot G. G. Ravens ideologi, moral og sunne bondevett. Sunt bondevett er blant annet å bruke de ressursene en her på en riktig måte. Den økologiske halmen kan ikke behandles med ammoniakk, og vrakgulrota fra naboen må erstattes med 100 dekar med mer grasproduksjon. Dette er areal som kunne brukes til økologiske grønnsaker, poteter og matkorn. Disse EU-godkjente byråkratene får bare ture fram. Bærekraftig og moralsk riktig er det ikke i vår knapphet på mat og areal, og det vil forsterke seg de kommende år. G. G. Raven er en klok mann, med visjoner. Byråkrater – lytt til ham!!

Hilsen G. G. Raven (stadig glad og fornøyd økobonde)

G. G. Raven

PS. Nå øyner han et nytt spennende satsingsområde. Naturist gardsturisme, økologisk selvsagt, og kanskje med aldersbegrensning, oppover...

Nyttig til storfe

www.husdyrmerke.no
NETT-BUTIKK

PARVOCIDE DESINFEKSJONS- MIDDEL

Desinfiserer merkeutstyr, instrumenter og besetningsrom.
0,5 ltr. kr 165,-

JUR-LINIMENT

Stimulerer blod-sirkulasjonen og lindrer ømme jur, muskler og ledd.

500 ml. kr 125,-

JODSPRAY

Hinnedannende anti-septisk jodspray som beskytter mot infeksjoner.

300 ml. kr 82,-

SYRNING

Syrningskonsentrat for helmjølk og mjølkeerstatning til kalver. Med E-vitamin.
2,5 kg pulver rekker til 5000 l væske.

kr 429,-

BLÅSPRAY

For behandling av sår, rifter og andre hudskader på husdyr.

250 ml. kr 85,-

BESKYTTELSESKLÆR

Kjeledress for flergangsbruk.

kr 39,-

Overtrekstøvel i plast. Pk à 25 par.

kr 73,-

Kort engangshanske i latex.

Pk à 100 stk. kr 79,-

Engangsfrakk i myk plast. 160 cm lang.

kr 45,-

Skulderlang engangshanske i følsom plast-folie.

Pk à 100 stk. kr 125,-

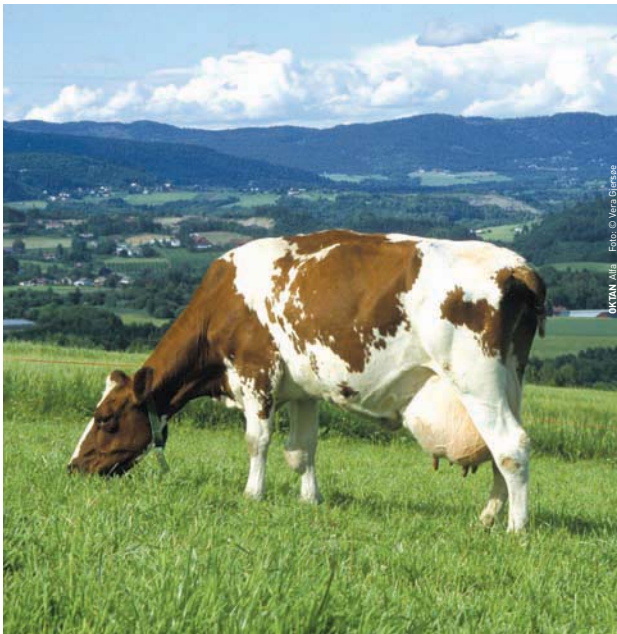
- Priser eks. mva.
- Varene vedlegges faktura med giro.

Os Husdyrmerkefabrikk as
2550 Os i Østerdalen

Kundeservice: 62 49 77 00

www.husdyrmerke.no

© KPMN All rights reserved. Foto: Vera Bjørnes

FORMEL

FORMEL gir best tilpasning til beite

Rett FORMEL på beite gjør det enklere å:

- Holde ytelsen ved hard beiting
- Holde høgt proteininnhold i mjølka
- Tilføre nødvendige mineraler

FORMEL Elite Låg	Til godt forsommerbeite og intensiv skifte/stripebeiting. Anbefales ved ønske om god avdrått.
FORMEL Favor 28	Til raigrasbeite med lågt innhold av fiber. Spesialblanding ved diaré på kyrne.
FORMEL Favor 30	Til middels godt beite.
FORMEL Elite	Til middels beite og ønske om høy mjølkeproduksjon. Når beitekvaliteten avtar og kyrne må ha høy kraftforandring i fórrasjonen.
FORMEL Favor 20	Til utmarksbeite og svakt gjødsla beite.

Kraftförmengdene må justeres etter utvikling i mjölkemengden, holdet på dyra og beitekvaliteten.

Felleskjøpet

Nytt fra Storfekjøttkontrollen

Storfekjøttkontrollen er en landsomfattende husdyrkontroll for kjøttfe, kjøttfekrysninger og föringdyr, driftet av Animalia.

Grethe Ringdal og Cecilie Ausland, Animalia, cecilie.ausland@animalia.no

Rapporteringshastigheten öker

Hittil i år har vi sett en svært positiv ökning i hvor raskt medlemmene rapporterer inn til Storfekjøttkontrollen. For kalvinger som er registrert i Storfekjøttkontrollen første kvartal i år, tar det gjennomsnittlig 5,1 dager fra kalven er merket til dyret er registrert i kontrollen og overført til Husdyrregisteret. Det offentlige kravet er 7 dager, så her ligger vi godt an. Når det gjelder for eksempel kjøp og salg av dyr, så er nok ikke statistikken fullt så god, for her er det oftest mer etterslep. Ser man på alle rapporteringspliktige hendelser som ble rapportert til Storfekjøttkontrollen første kvartal i år (merking av nyfödt kalv, kjøp og salg av dyr, slakt og andre inn/utmeldinger), så ble cirka 65 prosent av hendelsene fra medlemmer i Storfekjøttkontrollen registrert innen fristen på 7 dager. Tilsvarende tall fra første kvartal i fjor var på cirka 28 prosent. Denne store forbedringen skyldes flere faktorer. Det har vært mye fokus de siste par årene på at hendelser må registreres inn raskere og dette ser nå ut til å ha gitt god effekt. Storfekjøttkontrollen gikk i mai 2007 over til en webversjon som fungerer godt. Dette har nok fört til at mange medlemmer bruker registreringsprogrammet oftere og har fått inn en god rutine på å oppdatere dyrestatus i kontrollen. Halvparten av Storfekjøttkontrollens medlemmer registrerer nå selv i webversjonen. Det blir spennende å föolge utviklingen videre i 2008 for å se om den gode trenden fortsetter.

Viktige kalvingsregistreringer

I de fleste besetninger er nå kalvingsseasonen på hell eller over. Husk å ta en sjekk da på at du har registrert fölgende i Storfekjøttkontrollen:

1. Dödfödt kalver og kalver som döer för merking, med kjønn og gjerne födselsvekt. Dette registreres i registreringsbildet Kalving, ved å trykke på knappen Död/Krep.
2. Kyr som har kastet eller som ikke er drektige. Kasting registreres i registreringsbildet Kalving, med dato og valget «Kasting» under Kalvingsvansker. «Ikke drektig» registreres i registreringsbildet Drektighet, med dato för drektighetsundersökelse og koden «Ikke drektig».

Det har vist seg at det en del underrapportering av disse hendelsene. Det er en fordel både för deg som produsent, og för Storfekjøttkontrollen som helhet, at flest mulig av disse hendelsene rapporteres. Jo mer datagrunnlaget ditt i Storfekjøttkontrollen stemmer med virkeligheten, jo bedre blir Storfekjøttkontrollen som styringsverktöy för deg.

Les mer: www.animalia.no/storfekjottkontrollen

Inseminering av kviger

Det er vår og om ikke lenge beiteslipp. Kvigene slippes ut for første gang og uvante omgivelser og masse energi i kroppen kan føre til vanskeligheter med å følge med på brunst og inseminere til rett tid. Derfor kan en enklere løsning være å inseminere før beiteslipp eller etter hjemkost om høsten, dersom dette passer best i kvigas syklus.

Ved inseminering på beite kan et godt alternativ være å anskaffe en førhekk på en fast plass, der kyr og kviger får tilsyn og kraftfôr til faste tider. Samtidig som røkteren fører tilsyn med dyra, får han registrert brunst. Kvigene venner seg til å gå inn og ut av førhekken når de spiser og til å bli låst fast. Når mange så skal inseminere på beite, er kvigene allerede vant til å stå i hekken. Flere brukere kan gå sammen om et slikt opplegg på fellesbeite.

Vi minner forøvrig om rabatten på inseminasjon av kviger på 40 kroner.

Nye Geno-kontakter

Geno-kontaktene skal i tillegg til leder for produsentlaget fungere som bindeledd mellom Geno og medlemsorganisasjonen. Geno-kontaktens oppgave er å ivareta medlemmenes interesser og følge opp aktiviteter i regi av Geno. De skal også formidle informasjon fra sentralledet til medlemmene i sitt lag samt delta på desentraliserte halvårsmøter i Geno. I noen produsentlag har vi nå fått på plass nye Geno-kontakter, og vi ønsker disse velkommen med på laget. Vi oppfordrer medlemmene til å bruke disse og skape aktivitet i produsentlaget.

Utstillinger og arrangementer i sommerhalvåret

Mange har begynt planleggingen av aktiviteter for sommerhalvåret, og vi presenterer her en foreløpig oversikt over ulike arrangementer:

3. mai	Kumønstring, Jønsberg landbruksskole, Stange
6. juni	Fjøsrock, Løkja i Nordfjardeid
6.-8. juni	Utstilling/ marknad, Ål i Hallingdal
15. juni	Kalvemønstring, Trøgstad
29. juni	Kalvemønstring, Røros
2.-3. august	Etnemarknaden
2. august	Kuutstilling, Søndre Akershus
14.-17. august	Agrisjå, Stjørdal
16. august	Vannfestivalen på Ålgård
29.-31. august	Jærmessa, Varhaug
5.-7. september	Dyrskun i Lyngdal
6. september	Landbruksdagen i Fagernes
12.-14. september	Dyrskun i Seljord

Vi oppfordrer alle lesere om å gi oss melding om andre aktiviteter og arrangementer utover våren og sommeren, og de vil bli presentert blant annet i denne spalten.

Geno 2326 Hamar • Tlf 950 20 600 • Faks: 62 52 06 01 • post@geno.no

Adm.dir:
Sverre Bjørnstad
tlf: 911 25 599

KMM-sjef:
Mari Bjørke
tlf: 907 78 301

Nord:
Hanne Strand
tlf: 995 29 645

Midt:
Odd Rise
tlf: 952 89 324

Vest:
Hans Willy Tuft
tlf: 951 32 570

Sør:
Siv Holt
tlf: 408 97 256

Øst:
Hans Storlien
tlf: 951 74 047

BUSKAP Service-sider

Fjøsinnredning/utstyr

BB agro
HUSDYRTEKNIKK

Brunsbys Østre
1735 Varteig
T: 69 12 68 00
F: 69 12 68 01
www.bbagro.no

DeLaval

Postboks 3250, 1402 Ski
T: 64 85 85 00
F: 64 87 21 17
www.delaval.no

ALT DU TRENGER TIL FJØSET

HAM

Røiseng Gård, 3519 Hønefoss
T: 32 14 12 39/F: 32 12 41 18

Husdyr Systemer

T: 38 11 81 00/F: 38 11 91 30
www.husdyrsystemer.no

Reime T: 51 79 19 00
F: 51 79 19 62

REIME AGRI AS
www.reimeagri.no
postagri@reime.no

FORHANDLERE:
A-K Maskiner
FK Rogaland/Agder
INNREDNINGER OG
GJØDSELBEHANDLING

Ønsker du en rubrikk på service-siden?

Send en mail til adapt@online.no med ønske om rubrikk for plassering av firma-logo og adresse. **Annonsen koster kr 2610 pr år.**

KIKUT Handle direkte
Agri AS på Internett!
www.finnkikut.no
Telefon: 40 00 64 83

Melkeanlegg

STRANGKO

Grendaservice AS
Telefon 56 51 09 15
Strangko Tønsberg
Telefon 33 31 76 54
Fjøsutstyr
Telefon 62 36 53 92
Birkeland
Telefon 72 89 41 00

SAC-Effectiv Nordbye & Co A/S

Listuvn. 8, 1359 Eiksmarka
T: 67 16 79 90/F: 67 16 79 91

Kontor/data

Agro Data AS

T: Vest 70 07 66 67
T: Øst 33 07 19 80
www.agro.no

landbruksdata Telefon: 56 529855
VOSS AS

e-post: post@landbruksdata.no
www.landbruksdata.no

Fôr/fôrbehandling

FKK Felleskjøpet

Levende opptatt av det
www.fk.no

NORGESFØR
BONDENS TRYGGE VALG

T: 22 40 07 00
www.norgesfor.no

Fiskå Mølle

Godt gjort er bedre enn godt sagt!
T: 51 74 33 00 • www.fiska.no

Agrivit AS

T: 22 32 37 90/F: 22 32 37 91
www.agrivit.no

Organisasjon/forening/bistand

Orwall & Co
ADVOKATFIRMA

ANDERSEN, KLEIVEN, FIJTLAND & TROSVIK DA

Postboks 1233 Vika, 0110 Oslo
Besøksadresse: Fr. Nansens pl. 3
T: 22 40 38 00/F: 22 40 38 01

www.orwall.no

ADVOKATER FOR LANDBRUKET

Norsk Kjøttfeavlslag

Postboks 4211
2307 Hamar
T: 62 53 82 40/F: 62 53 82 41

TINE

Postboks 25, 0051 Oslo
Telefon 03080
www.tine.no • <http://medlem.tine.no>

GJENSIDIGE

Kontakt ditt lokale kontor eller
besøk oss på www.gjensidige.no
03100

Bank/finans

LANDKREDITT
Bank - et smart valg!

Karl Johans gate 45
Pb 1824 Vika • 0123 Oslo
Tlf: 23 00 08 00
Faks: 23 00 08 47/23 00 08 07
info@landkredittdittbank.no
www.landkredittdittbank.no

Husdyrrekvisita

AST Tru-Test mjølkemåler
Pb 2133, 3103 Tønsberg. T: 33 31 70 00
www.astlandbruk.no

Maskiner/redskap

HEKTNER MASKIN A/S
T: 63 83 90 00 / F: 63 83 35 01
www.hektner.no

BUSKAP er markeds plass for produkter og tjenester til storfebøndene, og annonsørene får respons

- Driftsbygninger/fjøs med utstyr og innredninger
- Produkter for dyrehelse- og velferd
- Produkter for grasproduksjon
- Fôr og fôrbehandling
- Gjødselbehandlingsutstyr
- Forsikring, bank, data og andre tjenester
- Gårdsutstyr, forbruksvarer, messer, helse og sikkerhet

Er dette ditt marked? Buskap nr 5/08 kommer ut 25.06.08. Bestillingsfrist er 3.06.07.

Gjør en avtale med Aksel H. Belsvik-Karlsen • Tlf: 33 77 27 17 • E-post: adapt@online.no

Gjødselutstyr

Duun Industrier

7630 Åsen
T: 74 01 50 00/F: 74 01 59 10
www.duun.no

Ole G. & Co AS

Nord Varhaug
Pb.14, 4368 Varhaug
T: 51 43 02 44/F: 51 43 00 48

AGROMILJØ AS
SPESIALIST I HUSDYRGJØDSEL
4160 Finnøy - T: 51 71 20 20
www.agromiljo.no

Agro Bygg & Teknisk AS

Gjødselepumper og gjødselepporter
www.agrobygg.no - Tlf 33 06 27 65

Mjølkekvoter

NOKO AS

Tlf: 33 18 98 00
Faks: 33 18 98 01 • 3282 Kvelde
www.melkebors.no

Gjerder

TRIS FJESKJER

Gjeteren AS

Postboks 134, 1334 Rykkinn
T: 67 15 42 42/F: 67 13 65 80
www.gjeteren.no

Vi i TINE

Redigert av
Ragna Brenne Bjerkeset
ragna.brenne.bjerkeset@tine.no

Sporefri melk – legg grunnlaget nå!

■ Anaerobe sporer i melk gir tapt økonomisk utbytte både i form av kvalitetstrekk hos bonden og redusert osteutbytte for meieriindustrien. Legg grunnlaget for god melkeproduksjon ved oppmerksomhet på følgende forhold:

- ensileringsteknikk (smørsyrebakterien vokser ikke ved lavere pH enn 4,2).
- rutiner rundt grashøsting (stubbehøyde etter værforholda)
- tidspunkt for spredning av husdyrgjødsel (skytet vær og regn like etter spredning)

Kilden til anaerobe sporer i melk er i all hovedsak grovfôr med jord- og eller husdyrgjødselrester, fordi smørsyrebakterier og sporer av smørsyrebakterier først og fremst finnes der. Grunnlaget for produksjon av sporefri melk kan derfor legges nå ved å sette fokus på ensileringsteknikk og øvrige rutiner rundt grashøsting/ensilering.

Profesjonelle maskinentreprenører utfører en stadig større del av grashøsting/ensileringen i dag. Sett kvalitetskrav til entreprenørene dersom du kjøper disse tjenestene. Stikkord her er blant annet stubbehøyde, riktig type og mengde ensileringsmiddel og antall lag med plast.

Fokus på sporer kan være lønnsomt. Søk råd hos dine rådgivere dersom du har behov for det.

Mjølkeprognose på medlem.tine.no

■ Mjølkeprodusenter og rådgivere i TINE, som har autorisasjon til <http://medlem.tine.no>, har nå tilgang til TINE Mjølkeprognose. Dette er et enkelt verktøy for beregning av mjølkeproduksjon i buskapen for inneværende- og eventuelt neste kvoteår. TINE Mjølkeprognose finner du i venstremenyen under Min buskap – Planlegging. Har du ikke autorisasjon kan du be om dette på <http://medlem.tine.no> – Ny bruker.

Bli bruker på <http://medlem.tine.no>

■ Nå har vi gjort det enda enklere for alle melkeprodusenter å bli bruker på medlem.tine.no. Gå inn på <http://medlem.tine.no> og klikk på «Ny bruker». Følg deretter anvisningene. Når du er registrert som ny bruker kan du logge deg på våre nettsider med brukernavn og passord som du har fått tildelt fra

Produsentregisteret. Brukernavn og passord er sendt sammen med utsending fra KSL. Dette brukernavn og passordet er felles for flere organisasjoner i landbruket, og skal gjøre det enklere for deg å være bruker av de ulike nettstedene. Les mer om Felles brukernavn og passord i landbruket på www.produsentregisteret.no

Tillegg for økologisk melk økes

■ Fra 1. juli øker merprisen for økologisk melk og melk fra bruk som er i karens til 0,85 kroner/liter. Dette er gjort for å sikre markedet og dekke etterspørselen etter økologiske produkter. I samarbeid med Forsøksringen tilbyr TINE tjenesten Gratis Førsteråd Mjølk. Innholdet i tjenesten er en gjennomgang av gården og en analyse av muligheten for økologisk produksjon på din gård. Ta derfor kontakt med din TINE-rådgiver for nærmere informasjon om tjenesten.

TINE Friskus – nå i butikk

■ TINE Friskus er en sunnere drikk for de minste som består av 70 prosent ren fruktjuice og 30 prosent vann. Drikken fins i tre varianter – bringebær, appelsin/drue og eple/bringebær og drue. Drikken er naturlig og mild på smak, uten tilsatt sukker eller søtstoffer. Friskus kan inngå som én av myndighetenes anbefalte «5 om dagen» av frukt og grønt. Tidligere var Friskus kun tilgjengelig i kiosk og bensinstasjon, men nå fins den også i dagligvarehandelen. Den selges i spesielt designet panteflaske med kork tilpasset barn.

God klauvhelse gir friske og lønnsomme dyr

■ Følgende fakta om klauver og aktuelle tiltak kan gi friskere og mer lønnsomme besetninger:

- Mange klauvlidelser er lite synlige, men ofte smertefulle. Kyr med vonde klauver mjølker mindre, tar vanskeligere kalv og får dårligere kvalitet på kjøttet.
- Forekomsten av klauvsjukdommer er større i løsdrift og øker med økende avdrått
- Jo tidligere en skade oppdages og behandles, jo mindre blir omfanget
- Alle hunddyr over 18 måneder bør kontrolleres i klauvboks minst 1–2 ganger i året fordi tendens til korktrekkerklauver og andre avvikende klauvformer kan oppdages tidlig og forhindres i å utvikle seg og i å forårsake klauvlidelser.
- Klauvhelse i besetningen generelt blir ikke bedre av at bare «verstingene» beskjæres

INTELLIGENT MELKING

LELY ASTRONAUT A3

Vi fortsetter å være det robotmelkesystem som melker raskest, melker renest, melker mest økonomisk og varer lengst.

Live Life Lely

Maksimal komfort for kyrne! Astronaut A3 boksen er romslig, med bløt gummibelegning i gulvet. Kuas posisjon måles av den automatiske Gravitor vekta.

Utstyrt med topp moderne kommunikasjons- og kontrollsystemer. En brukervennlig X-link touch-screen, som gir rask og enkel tilgang til alle data. Skjermen er justerbar, og oppfyller alle ergonomiske krav.

MQC sørger for vitale opplysninger om melke kvalitet og jurnhelse ved å måle melkens farge, konduktivitet, melketiden, døde melketider, melkemengden og melkehastighet på kjertelnivå. MQC-C: Det første online system som viser ændring i celletall på kjertelnivå.

4Effect pulseringsapparatet er montert nært spenekoppene, og gir optimalt resultat med sin pulseringsinnstilling pr. kjertel.

For mer informasjon, besøk:

www.lely.com eller www.fjossystemer.no

innovators in agriculture

Lely Center Fåvang
Tel.: 61 28 35 00

Lely Center Revetal
Tel.: 33 30 69 61

Lely Center Nærbø
Tel.: 51 43 39 60

Lely Center Heimdal
Tel.: 72 89 41 00

Hvor effektiv er utfôringen!

Effektiv utfôring, en viktig faktor for lønnsom melkeproduksjon

De helautomatiske kraftfôrvognene, DeLaval fôrvogn FW100 og FW200, hjelper deg med å ta ut besetningens potensiale, øke lønnsomheten samtidig som melkeavkastningen pr. kilo fôr optimeres og fôrkostnaden synker. Passer til alle typer besetninger, både i båsfjøs og løsdrift. Det er også muligheter for strengfôring i binger.

Investeringen vil raskt betale seg i form av en mer fysiologisk riktig fôring og bedre kontroll. Mer informasjon om hvilken løsning som passer din framtidige produksjon får du hos FK's salgskonsulenter eller ved å besøke www.delaval.no.

DeLaval AS
Tlf.: 64 85 85 00
www.delaval.no

 DeLaval